

Aféra Nagygate mezi korupcí a organizovaným zločinem: korupční sítě a jejich možný vliv na kvalitu demokracie v České republice¹

Petr Kupka, Michal Mochťák²

Abstract: *The Nagygate Scandal Between Corruption and Organized Crime: Corruption Networks and Their Possible Influence on the Quality of Democracy in the Czech Republic*

The paper addresses the question of what sort of influence organized crime may have on democratic performance in the Czech Republic and which dimensions of its political system (if any) are endangered most. We define organized crime narrowly in terms of corruption networks, questioning in effect the predominant understanding of these two concepts as distinct or even exclusive phenomena. The paper thus construes corruption and organized crime as concepts referring to transgressive acts (i.e. behaviour that involves a violation of moral or social boundaries that do not have to be legally codified), rather than in terms of legal norms. The influence of corruption networks is demonstrated on the case of the "Nagygate" scandal, which is analysed by utilising the framework of possible harms, as developed by Michael Maltz. We argue that the debate on organized crime in the Czech Republic is, in fact, inherently tied to the study of corruption, since corruption constitutes an integral part of organized criminal activities. Our findings show that transgressive behaviour has mostly negative impacts that include the loss of trust, widespread beliefs that injustice goes unpunished, a weakening of the political system, and the overall degeneration of the democratic regime. Moreover, the Nagygate scandal provides evidence that democratic institutions are not solely the victim of organized crime but also a possible source of transgressive activities.

Keywords: *Organized Crime, Corruption, Post-Socialism, Czech Republic, Nagygate, Democracy, Transgression*

1 Úvod

Demokracie je v kontextu bezpečnostních hrozeb předmětem debaty, která jako jedna z mála opouští výhradně odborné kruhy a ovlivňuje veřejné mínění i tvorbu politik. V tomto "bezpečnostním" rámci je vnímaná jako chráněná hodnota, která je ohrožována za účelem dosažení různých subjektivních či kolektivních preferencí, které demokracii prostřednictvím svých reprezentací delegitimizují (srov. Walach 2014). Mezi tyto hrozby patří například organizovaný zločin, korupce, terorismu, extremismus nebo také v určitém smyslu i ozbrojené konflikty. V posledních letech se v této souvislosti nově hovoří o propojování těchto společenských jevů, jejichž konvergence je vnímána jako odpověď na kroky centrálních autorit reprezentujících demokratická zřízení a souběžně jako nová strategie v rámci dosahování vymezených cílů, kterým demokratické režimy znemožňují realizaci. Typickým příkladem je provázání struktur organizovaného zločinu s korupcí, a to jako výsledek neustálého procesu sofistikace a diverzifikace kriminálních aktivit ve veřejné sféře (např. Schloenhardt 1999; Allum a Siebert 2003; Sung 2004).³

¹ Text vznikl v rámci projektu „Soudobé výzvy demokracii ve středovýchodní Evropě“ (GAP408/11/0709).

² Katedra politologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita. Adresa: Joštova 10, 60200 Brno. Kontakt: Petr Kupka (genclerbirligi@mail.muni.cz); Michal Mochťák (mochtak@mail.muni.cz).

³ Tuto evolucionistickou perspektivu krotí argumenty o povaze samotného konceptu organizovaného zločinu, který pod sebe subsumuje často nesourodé aktivity, jejichž povahu zpětně rekonfiguruje a upravuje podoba právě využívané definice (např. Hobbs 2013, Edwards a Gill 2003, Woodiwiss 2001; Woodiwiss a Hobbs 2009).

Polistopadový vývoj v České republice je v literatuře často spojován s expanzí aktivit skupin organizovaného zločinu, jejichž činnost pokrývala široké spektrum ilegálních aktivit (např. Nožina 2003). Paralelně s náhlou morální panikou nad působením zločineckých struktur v zemi je toto období charakteristické také obecným pohoršením nad průběhem přechodu k tržnímu hospodářství, který byl provázen mnoha korupčními skandály (mj. Šmíd a Kupka 2011: 247–300). Minimálně od roku 2006, v souvislosti se zveřejněním tzv. Kubiceho zprávy („Zpráva o prorůstání organizovaného zločinu do státní správy“), se organizovaný zločin a korupce vysvětlují v českém prostředí i ve vzájemném vztahu. Tzv. Kubiceho zpráva, která byla předána šéfem Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Janem Kubicem členům branného výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2006, nesla podobu tohoto vztahu přímo ve svém oficiálním názvu „Zpráva o prorůstání organizovaného zločinu do státní správy“. Zpráva tedy hovořila o souboru korupčních praktik (úplatkářství, klientelismus apod.), které propojují „organizovaný zločin“ jakožto narušitele demokratických hodnot a „stát“ jakožto kondenzátor narušovaných demokratických hodnot (Kubiceho zpráva 2006; Kmenta 2008; Blažek 2009; srov. Briquet a Favarell-Garrigues 2010) Podle Šmída a Kupky (2011) ale mohou být tyto korupční praktiky vnímány i jako přímý nástroj zločineckých aktivit v nejvyšších patrech společenského žebříčku (včetně politické sféry), přičemž je možné předpokládat, že i uvnitř samotného státu dochází ke vzniku jednání označovaného v jiném kontextu jako „organizovaný zločin“. Taková perspektiva narušuje pojetí vztahu organizovaného zločinu jako viru ohrožujícího státní orgány a posouvá pozornost mimo výklad vztahu „korumpujícího zločince“ a „korumpovaného politika“ směrem k analýze samotného prostoru/pole, ve kterém ono jednání, které je považováno za zločinné, vzniká (srov. Bourdieu a Wacquant 1992: 94–114; Kupka 2014; Pouliot 2013: 45–58).

Cílem tohoto článku je analyzovat vztah rozsáhlých korupčních praktik, na které nahlížíme v českém kontextu jako na jednu z reprezentací organizovaného zločinu, a demokracie jako politického režimu v České republice v období po vstupu do Evropské unie (tj. v období 2004–2014). V rámci vymezení tohoto vztahu je nutno se ptát, *jaký vliv může mít organizovaný zločin, zde reprezentovaný tzv. korupčními sítěmi, na výkonnost demokratického zřízení České republiky (ČR) a které její části jsou nejvíc ohroženy potažmo zasaženy?* V rámci případové studie jsou stručně představeny nejvýznamnější korupční skandály v období let 2004–2014 s důrazem na případ, který z pohledu kvality demokracie představuje jednu z nejvíce diskutovaných kauz v poslední dekádě – tzv. kauzu Nagygate, tedy „korupční“ okolnosti odstoupení Petra Nečase z pozice ministerského předsedy v roce 2013.

Tento případ jsme vybrali jako modelovou ukázkou z několika důvodů. Prvním je skutečnost, že kauza byla a je vyšetřována příslušníky Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV PČR (Služba kriminální policie a vyšetřování Police České republiky), tedy kohortou, která byla využita i při některých předchozích výzkumech zabývajících se českým organizovaným zločinem (viz Šmíd a Kupka 2011). Za druhé jde o případ sestávající z několika zdánlivě nesouvisejících skutkových podstat, které by bylo možno analyzovat zvlášť. Nicméně z hlediska jejich společného jmenovatele, to jest zainteresovaných aktérů, je případ zajímavý zejména ve svém celku, který vytyčuje prostor, v němž se dané jednání odehrálo. S tím souvisí i třetí důvod, totiž že identifikaci objektu analýzy za nás provedly orgány činné v trestním řízení. Vzhledem k obvyklému problému nedostatku relevantních informací o korupčních sítích považujeme jimi provedené vytyčení za vhodné modelové analytické pole. Posledním důvodem je i to, že případ stále není uzavřen a rozsudky nad jednotlivými aktéry dosud nejsou známy (výjimkou je rozsudek

v případě Jany Nagyové o úkolování zpravodajských služeb), a nejsme tudíž zatíženi právní interpretací. To neznamená, že obviněné či vyšetřované aktéry pokládáme za zločince. Jde nám spíše právě o kontextualizaci tohoto jednání – tzn. vykreslení hranice, v němž k tomuto jednání dochází. Toto vykreslení má za cíl zvýraznit nevhodnost využívání jednocestného vztahu „organizovaný zločin“ – „stát“ v podobných analýzách.

Text je rozdělen do tří sekcí, které tvoří kostru příspěvku a stanovují osnovu, po které se budeme pohybovat. První část vymezuje teoretické zázemí studie a představuje hlavní koncepty, které slouží k identifikaci a interpretaci vlivů organizované politické transgrese jako možného projevu organizovaného zločinu na kvalitu demokracie. Druhou část tvoří kvazi-případová studie České republiky analyzující významné korupční skandály v období let 2004–2014. Závěrečná část propojuje teoretickou a empirickou sekci, přičemž je představena podoba vztahu mezi korupčními sítěmi jakožto vyjádřením organizované politické transgrese a kvalitou demokracie v České republice.

2. Konceptuální rámec

Základní problém jakéhokoliv výzkumu organizovaného zločinu se týká stanovení objektu analýzy – jinými slovy toho, co bude ve výzkumu za organizovaný zločin považováno. Z hlediska vztahu k ohrožení demokracie je totiž rozdíl, zdali fenomén označovaný za organizovaný zločin konkuruje označujícímu subjektu (v našem případě demokratickému státu; srov. Tilly 1985; Wilson 2009) z hlediska svrchovanosti nad určitým teritoriem, zda nabourává univerzálně přijímané principy lidských práv demokratickému státu vlastní (například v případě obchodu s lidmi či pirátství, srov. Chuang 2007; Marchall 2011), jestli je za ohrožení demokracie považována specifická adaptace na liberálně-tržní prostředí v podobě vyplňování poptávky po komoditách a službách, které stát či určité mezinárodní režimy označují za nepřípustné (například využívání dostupných obchodních kanálů pro obchod s drogami nebo živočišnými druhy; srov. Ehrenfeld 1990; Snyder a Duran-Martinez 2009), případně zdali je možné za ohrožení demokracie považovat využívání nekompatibility jednotlivých státních či mezinárodních režimů (například organizované daňové podvody; srov. Pashev 2008). Všechny tyto alternativy přitom nejsou jedním typem „této organizovaného zločinu“, nýbrž různými variantami jednoho konceptu.

Organizovaný zločin jako hrozba je na základní rovině vymezován skrz kriminální nebo také semi-legální postupy s vysokým stupněm sofistikovanosti, kolektivnosti a dlouhodobosti, které mají za cíl generovat zisk v různé materiální nebo také nemateriální podobě (von Lampe 2008; von Lampe 2014; Longo 2010). Nedostatkem tohoto jednodimenzionálního výkladu je skutečnost, že nezohledňuje roli nejvyšších politiků či úředníků, kteří zločinné jednání sami vytvářejí, řídí nebo se na něm jinak podílejí (Chambliss 1988; Hagan 2011). Jinými slovy, organizovaný zločin je v tomto pojetí obecně považován za fenomén, který stojí mimo „slušnou společnost“ (reprezentovanou v našem případě demokratickými institucemi) jako virus ohrožující společenskou hodnotu. Jak ale ukazují některé studie zabývající se například českým organizovaným zločinem (Šmíd a Kupka 2011; Langr 2014), jednání, které je připisované organizovanému zločinu, nevzniká jenom na ulici nebo mimo hranice ČR, ale také přímo v mocenském poli. To za určitých okolností disponuje kapacitou „definovat tyto praktiky jako akceptovatelné, čímž konstruuje zdání jejich „normálnosti““ (Kupka 2013).

Klasické studium organizovaného zločinu se přidržuje tradičního právního formalismu, z něhož vyplývá, že za (organizovaný) zločin je třeba považovat to, co za zločin označil zákon.

Nedostatkem tohoto přístupu je skutečnost, že většina aktivit, které jinak spadají pod označení „organizovaný zločin“, jsou páchany diskrétně a záleží často pouze na systému trestní politiky, zdali přisoudí určitému jednání daný přídomek (Hobbs a Antonopoulos 2014). Podle studie Šmída a Kupky (2011) je však korupce vnímána jako neoddelitelná součást příběhu o českém organizovaném zločinu. Na základě analýzy rozhovorů s příslušníky českých specializovaných útvarů zabývajících se potíráním organizovaného zločinu, ve kterých byly sledovány kategorie „struktura“, „omezenost členství pro vstup do kriminální organizace“, „kontinuita ilegálních aktivit“, „forma ilegálních aktivit“, „působnost v legální sféře“ a „korupce“, vytvořili tito autoři rámec pro výklad toho, co se v České republice považuje za organizovaný zločin: 1) pomocníci zahraničních skupin organizovaného zločinu, 2) příležitostné skupiny založené na násilí, 3) organizované zločinecké skupiny predátorského typu, 4) organizované zločinecké skupiny zapojujících se do globálních obchodních sítí, 5) organizované zločiny bílých límečků a 6) korupční sítě.

Právě korupční sítě jsou v tomto kontextu dlouhodobě považovány za součást základního narativu o českém organizovaném zločinu. Šmíd s Kupkou (2011: 247) o korupčních sítích do roku 2011 hovoří následovně:

„Obchody a aktivity [korupčních sítí, pozn. autoři] by existovaly pravděpodobně i nezávisle na aktérech organizovaného zločinu. Jejich podoba a profesionalita [obchodů a aktivit, pozn. autoři] v tomto případě však vyplývá právě z jejich personální či profesní minulosti. V žádném případě nešlo o exkluzivní členství, které by omezovalo vstup nových aktérů do sítí či konkrétních obchodních aktivit. Na rozdíl od tradičních zločineckých aktivit v těchto případech panoval spíše podnikatelský nemspeak, kdy bylo jasné, že pohyb v ilegálních patrech podnikání je spíše záležitostí právní interpretace než klasickou krádeží či loupeží.“

Jak ukáží následující sekce, politická korupce v ČR a kauza Nagygate svým rozsahem a povahou plně spadají do dané kategorie a lze je takto konceptuálně uchopit.

V rámci snahy o zachycení korupčních sítí z pohledu organizovanosti a možné ilegality se v příspěvku přidržujeme – tam, kde to označení „zločin“ z různých důvodů nedovoluje – pojmu „transgrese“ (Hayward a Young 2004), jehož význam nám umožní přeznačit termín „zločin“, a vnímat jednání spíše v mertonovském (Merton 2000) významu překročení určitých kulturně ustálených pravidel (srov. Young 2003; Hobbs 2013)

Vzhledem ke komplexnosti výzkumného problému (*jaký vliv může mít organizovaný zločin, zde reprezentovaný tzv. korupčními sítěmi, na výkonnost demokratického zřízení ČR, a které její části jsou nejvíc obroženy potažmo zasaženy*) je téměř nemožné formulovat vyčerpávající odpověď, která by interpretovala celou šíři možných implikací. V tomto směru je proto nutné zvolit určitý systematický přístup, který by následně ulehčil i zpracování případové studie (Hobbs 1998; Lianos a Douglas 2000; Allum a Siebert 2003: 5). Tímto přístupem je duální rámec pozitivních a negativních vlivů, doplněný o systém škod Michaela D. Maltze (1990).

3. Analytický rámec

Předtím, než přistoupíme k samotným analytickým nástrojům, je vhodné alespoň stručně představit naši závislou proměnou, kterou je demokracie jakožto systém hodnot a politických institucí. Hovoříme-li o demokracii nebo o demokratickém zřízení, máme na mysli rámec, který v kontextu přístupu Philippa Schmittera a Terry Lyn Karlové zahrnuje konceptuální, procedurální a operativní rovinu pojmu, přičemž je zdůrazněn element participace svobodných občanů prostřednictvím demokratického procesu, jak je chápán v tradici Roberta A. Dahla (Schmitter

a Karl 1994; Dahl 2006). Demokracie je v tomto ohledu vnímána jako režim, ve kterém se vláda lidu vykonává na stejném subjektu, z jehož podstaty suverenity plyne. Jedná se o specifický druh vertikální závislosti vysokého významu, součástí níž je soutěživý prvek, zaručující, že umělý vztah nadřazenosti není objektem monopolizace (Sartori 1987: 30; Schedler 1999). S odkazem na možný vztah demokracie a korupčních sítí je nutné se ptát, jak mohou v reálu aktivity těchto sítí ovlivňovat kapacity demokratického zřízení a které z těchto procesů jsou relevantní pro Českou republiku jako příklad konsolidované demokracie.

V tomto kontextu můžeme identifikovat dvě základní dimenze pozorovaných vlivů, kde první odkazuje na pozici negativních dopadů organizovaného zločinu na demokratické zřízení, zatímco druhá identifikuje existenci protichůdné tendence v podobě socializačního efektu transgresivního nebo kriminálního jednání.

(1) Negativní vlivy v tomto kontextu odkazují na stav, kdy korupční jednání degraduje demokratickou vládu v jejích samotných základech. Korupce v politické aréně v tomto kontextu narušuje vazbu mezi kolektivním rozhodnutím na úrovni politiky a kapacitou (mocí) tato rozhodnutí ovlivňovat ze strany lidu (především prostřednictvím voleb). Postupně dochází k snižování efektivit veřejných rozhodnutí, která jsou manipulována v rámci soukromých zájmů (jako opozita k zájmům veřejným), čímž se veřejná sféra odcizuje od svých konstituentů. Z pohledu kvalitativních proměn demokratické vlády dochází k erozi důvěry lidí vůči politickým rozhodnutím, které generují pochybnosti o jejich veřejně deklarovaných cílech. Tento proces je nezdědkou doprovázen cynismem, který ovlivňuje elementární procesy demokracie, jakým je například deliberace nebo politická participace (srov. Warren 2004; Rose a Ackerman 1999; Thompson 1995). V intencích každodenní politiky jsme pak svědky zdvojování významů politických prohlášení, která jsou spojena s údajně lživými výroky a stavem všeobecné zkorumpovanosti. To se následně projevuje i ve vnímání pozice jednotlivce-občana jako součásti politické arény, kdy je narušovaná vertikální závislost mezi voličem a voleným, a to jako následek privatizace pravidel demokratického rozhodování (vlády lidu). Jinými slovy, mandát svěřený voličem není vykonáván v jeho zájmu, ale v privátním zájmu někoho jiného (de Leon 1993; della Porta a Vannucci 1999; Elster 1989).

V rámci snahy systematizovat tyto vlivy jako vzorce transgresivního chování v širším slova smyslu představuje Michael Maltz pět druhů škod, které vymezují základní výzkumný předpoklad o působení organizovaného zločinu na kvalitu demokracie (Maltz 1990). První okruh tvoří projevy fyzického násilí, čili použití hrubé síly, jejichž výsledkem jsou násilné incidenty jako vraždy, bitky nebo poškození majetku – tzv. *fyzické škody*. Násilí je zde často využíváno jako akt donucení, který v deliberativním prostředí demokracie působí jako destabilizující prvek. Druhou skupinu tvoří škody, které prostřednictvím finančních mechanismů přinášejí zisky skupinám organizovaného zločinu na úkor jejich obětí; ty mohou být představovány jak jednotlivci, tak státními institucemi nebo soukromými firmami – jde o tzv. *ekonomické škody*. Třetí okruh škod plyne z tzv. měkkých forem násilí, které nezahrnují fyzickou sílu, ale skrz nátlak mění podobu jinak relativně svobodně učiněných rozhodnutí. Sem patří zastrasování, donucení nebo politika strachu, které ovlivňují míru svobody a vnímání úrovně spravedlnosti v společnosti – tzv. *psychologické škody*. Čtvrtou skupinou jsou aktivity organizovaných skupin, které směřují k narušení nebo celkovému rozvrácení komunity a jejích segmentů, přičemž dochází k rozvratu horizontálních vazeb mezi jednotlivci (například boj o trhy nebo území v širším slova smyslu) – tzv. *komunitní škody*. Posledním okruhem jsou škody, které souvisí s celkovým chodem společnosti a jejími funkcemi. Při narušení může docházet ke ztrátě důvěry v oficiální představitele,

zpochybňování demokratického zřízení či dokonce hledání alternativních zdrojů autority. Z pohledu formálního vymezení jde o narušení vertikálních vazeb mezi jednotlivci v politickém systému – tzv. *societární škody* (Maltz 1990: 41–47).

(2) Pozitivní dimenze možných vlivů vychází z předpokladu, že korupce je v kontextu společenské a ekonomické modernizace odpovědí na dysfunkci, která se v společenském systému objevuje (Huntington 1968: 59–60); jedná se tedy o perspektivu hledající pozitivní, spíše než negativní dopady. V jejím rámci je rozvíjena myšlenka, že korupce jako fenomén vztahu veřejných a soukromých zájmů je v určitých momentech společenského vývoje symptomatickou součástí pokroku. Skrze korupci tak může docházet k obcházení neefektivního byrokratického systému, snižování transakčních nákladů či právě k identifikaci chyb a nedostatků existujících norem (Leys 1965). V kontextu kvality demokracie tak můžeme uvažovat o jisté obrácené logice, která tvrdí, že korupční jednání demokracii za určitých okolností posiluje, a to skrze socializační efekt, který je odhalením korupce a jejím odsouzením generován. To se může projevat jak v prohlubování principiálně anti-korupčních nálad, tak přijímáním legislativních změn, které kvalitu demokracie mohou v zásadě zvyšovat (srov. ale opačný názor v Anechiarico a Jacobs 1996).

V empirické části této studie jsou jednotlivé vlivy a možné škody analyzovány v kontextu působení korupčních sítí na kvalitu demokracie v České republice v období od vstupu do Evropské unie (2004) do roku 2014. Zároveň jsou představeny konkrétní případy aktivity korupčních sítí, přičemž je prostřednictvím nastíněného teoretického aparátu vykreslen jejich možný vliv na kvalitu demokracie. Ta je jako závislá proměnná operacionalizována skrze vnímání politického klimatu a celkový postojům vůči veřejným institucím (OECD 2004; Warren 2005). Pro tyto účely je využit Corruption Perception Index, který připravuje Transparency International, a též data, která shromažďuje Evropská komise v rámci projektu Eurobarometer (Transparency International 2014; Eurobarometer 2014). V rámci přehlednosti jsou jednotlivé indikátory představeny přímo v textu, přičemž jsou interpretovány ve vztahu k zodpovězení stanovené výzkumné otázky.

4. Česká republika a korupce po roce 2004

Období po vstupu ČR do EU je z hlediska vnímání hlavních politických aktérů (vláda, dolní komora poslanecké sněmovny, politické strany) ze strany občanů charakteristické vysokou mírou nedůvěry. Za jeden z hlavních důvodů je často uváděna politická korupce, která ovlivňuje celkové vnímání demokratických institucí a výkonnost demokracie jako politického režimu (della Porta a Vannucci 1999). I když, jak bylo zmíněno, podle některých názorů omezené akty korupce ve skutečnosti napomáhají fungování demokracie, její přítomnost poukazuje především na symptomy dysfunkce demokratického zřízení nebo dokonce jeho degradaci (Elster 1989: 263–72; de Leon 1993).

Od roku 2004 rezonovala v české společnosti celá řada kauz na nejvyšší politické úrovni, kterým bylo korupční jednání připisováno. „Aféra Kořistka“, která propukla v červenci 2004, se týkala nabídnutí úplatku poslanci tehdejší politické strany Unie svobody (US) Zdeňku Kořistkovi za to, že bude hlasovat proti vyslovení důvěry vládě nastupujícího premiéra Stanislava Grosse. Úplatek měli nabídnout lobbisté Stanislav Večerek a Marek Dalík spojení s tehdejším vedením Občanské demokratické strany (ODS). Zdeněk Kořistka pokus o úplatek ohlásil a případ pak provázela série policejních odposlechlů. Dalík s Večerkem byli vzati do vazby, ale nabídnutí úplatku jim nebylo prokázáno a případ skončil odložením (např. Novinky.cz 2005). Ve stejné době začaly pronikat do médií i střípky z pozdějšího rozsáhlého příběhu o „justiční mafii“ (např.

zpravy.iDnes.cz 2014b). V roce 2005 bylo například rozsáhle diskutováno rozhodnutí tehdejšího ministra spravedlnosti Pavla Němce, který rozhodl o předání trestního stíhání Hámida bin Abdal Sáního, označovaného jako „katarský princ“, do jeho domovské země, kde byl obvinění zbaven. Pavel Němec byl za tento krok vyšetřován policií z trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele. Případ byl ovšem odložen (např. Aktualne.cz 2014).

V tom samém roce se začalo veřejně spekulovat o původu financí tehdejšího premiéra Stanislava Grosse, za které si koupil v Praze byt za 4,2 mil. Kč (např. zpravy.iDnes.cz 2005a). Jeho žena Šárka Grossová pak měla prostřednictvím své firmy zakoupit dům za 5,9 mil. Kč. Stanislav Gross vysvětloval původ financí půjčkou od příbuzného, Šárka Grossová pak půjčkou bankovní. I v souvislosti s touto aférou Stanislav Gross v září 2005 odstoupil ze své funkce. Stanislav Gross byl v roce 2007 podezříván i z legalizace výnosů z trestné činnosti prostřednictvím řady kroků souvisejících s držením akcií firmy Moravia Energo. Případ byl vyšetřován Útvarem pro odhalování korupce a finanční kriminality (ÚOKFK), ale k obvinění bývalého premiéra nedošlo (např. ceskatelevize.cz 2008).

Se Stanislavem Grosse se pojila i jedna z nejvýraznějších afér v České republice po roce 1989. 29. května 2006 se ředitel Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu oficiálně sešel se členy branného výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, aby jim předal zprávu o prorůstání organizovaného zločinu do státní správy, známou později jako tzv. Kubiceho zpráva. Zpráva obsahovala shrnutí tří velkých spisů (Antropoid, Loreta a Pokr), které se týkaly vztahu vlivného českého podnikatele, lobbisty a spekulovaného zločince Františka Mrázka (zavražděného neznámým pachatelem v lednu 2006) s nejvyššími představiteli české politiky; kauzy „biolh“, která měla poukázat na rozsáhlou korupci ve státní správě; a vražd připisovaných ruské Solncevské mafii v souvislosti s obchodováním s ropnými produkty. Mimo to obsahovala řadu informací, o jejichž charakteru a původu byl široce spekulováno a které citelně zasáhly pověst nejvyššího vedení České strany sociálně demokratické (ČSSD). Zpráva byla diskutována na Branném a bezpečnostním výboru Poslanecké sněmovny čtyři dny před volbami a k novinářům se dostala prakticky okamžitě díky Martinu Severovi z Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL). Tehdejší předseda ČSSD Jiří Paroubek označil zprávu a její vynesení za spiknutí policistů a pravicových politických stran (např. Blažek 2009; Kubiceho zpráva 2006). Kauzu lze označit za počátek konce politické kariéry Jiřího Paroubka, ale i za motor změn ve fungování Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV ČR, který po odchodu Jiřího Kubice v roce 2007 prošel personální reformou.

Řada podezření provázela i vládu Mirka Topolánka (2006–2009). Jde zejména o tzv. Toskánské setkání z července 2009, které ukázalo na povahu vztahů mezi českými politickými a ekonomickými elitami. Na letní dovolené se měli sejít Mirek Topolánek s bývalým ministrem dopravy Alešem Řebíčkem, jeho náměstkem Jiřím Hodačem, ministrem spravedlnosti Jiřím Pospíšilem, stínovým ministrem průmyslu a obchodu Milanem Urbanem (ČSSD), lobbisty Markem Dalíkem a Vladimírem Johanesem, generálním ředitelem podniku ČEZ Martinem Romanem, generálním ředitelem Setuzy Martinem Procházkou, správcem systému exekucí Petrem Šikošem a podnikatelem Romanem Jurečkem. Účel setkání jeho aktéři charakterizovali jako dovolenou, média však spekulovala o tom, že toskánská dovolená měla být pro politiky a jejich známé určitou odměnou za prosazení zákona o emisních povolenkách, který podniku ČEZ a dalším firmám v zásadě daroval emisní povolenky, jejichž hodnota byla některými oponenty vyčíslena až na 68 miliard korun. (např. Syrovátka 2009)

S vládou Mirka Topolánka jsou spojovány i další kauzy, jako například organizace

předražených armádních zakázek (obrněné vozy Pandur, munice, logistika apod.), za kterou byli později trestně stíháni již zmíněný Marek Dalík a ministr obrany Martin Barták, nebo kauza korupčního jednání na ministerstvu životního prostředí v období působnosti ministra Pavla Drobila (např. Bek 2010; Spurný 2014).

Veřejně propíranými se staly i informace o dění na magistrátu hlavního města Prahy, jehož primátorem byl od roku 2002 Pavel Bém (ODS). Média informovala zejména o podezřeních z korupčního jednání v souvislosti se zaváděním čipové karty Opencard, jehož náklady měly dosáhnout více než 1 miliardy korun (např. Týden.cz 2013). Se zaváděním Opencard, která má sloužit i jako nosič předplatného na městskou hromadnou dopravu, se postupně objevovala různá zjištění o dopravním podniku hlavního města Prahy, který měl sloužit jako výnosný prostředek pro transakce, jejichž část končila vyvedením do rukou firem, za nimiž stály osoby přezdívané „kmoťři“ (Roman Janoušek, Ivo Rittig aj.). Tento pojem použil Mirek Topolánek na kongresu ODS v listopadu 2009 a označil jím různé osoby, stojící v zákulisí české politiky jako „šedé eminence“ a mající výrazný vliv na krajské lídry politických stran (Kutek 2009).

Vzhledem k uzavřenosti politické sféry a praktické neexistenci empirických výzkumů můžeme vazby a charakter jednání zúčastněných aktérů pouze předpokládat, či vyvozovat na základě interpretací novinářů, přímých aktérů nebo orgánů činných v trestním řízení. V roce 2009 se však odhalila veřejnosti kauza „plzeňských práv“, která naznačila, jakým způsobem může docházet k vytváření neformálních závazků a jaký efekt tyto závazky mohou mít. Někteří studenti na plzeňské právnické fakultě totiž studium absolvovali v rekordně krátkých časech, u státních závěrečných zkoušek docházelo k podezřelému obsazování komisí a celou řadu závěrečných prací nebylo možné dohledat. Navíc se vyjevil i podezřelý vztah mezi Právnickou fakultou v Plzni a Vysokou školou Karlovy Vary, který se týkal možného přecházení studentů mezi Karlovými Vary a Plzní, čímž by si ti karlovarští v zásadě zajistili pokračování studia na jiné fakultě, než na kterou byli přijati a která nedisponovala potřebnou akreditací. Hlavní postavou kauzy byl tehdejší děkan plzeňské fakulty Milan Kindl, kterého pojila silná vazba s již zmíněným Pavlem Němcem. Politický rozměr získala fakulta zejména s ohledem na její absolventy. Mezi tzv. „rychlostudenty“ patřili totiž mimo jiné Stanislav Gross, bývalá poslankyně a starostka Chomutova Ivana Řápková, bývalý starosta Prahy 5 Milan Jančík, bývalý náměstek policejního prezidenta Jan Brázda nebo Jan Harangozzo, bývalý majitel Vysoké školy Karla Engliša a obviněný v kauze tzv. konkurzní mafie (obvinění byl ale později zproštěn) (např. Šmíd a Kupka 2011: 285–287).

I vládu Petra Nečase provázela celá řada různých podezření z korupčního jednání. Mezi ty nejvýraznější patřil projekt tehdejšího majitele bezpečnostní agentury ABL Víta Bárty, který vybudoval politickou stranu Věci Veřejné (VV) jako politickou podporu ekonomického rozvoje ABL (např. Kmenta 2011). S VV se pojily i další aféry jako podezření z půjček Víta Bárty poslancům VV výměnou za podporu při hlasování o snížení platů poslanců, nebo otázky po původu peněz sloužící k financování VV (např. Tn.nova.cz 2014). Kauza ProMoPro se pak týkala podezření ze ztráty cca půl miliardy korun při zakázkách souvisejících s organizací českého předsednictví Radě EU a citelně zasáhla pověst tehdejšího ministra obrany za ODS Alexandra Vondry (např. Blažek 2014). S ministerstvem obrany pak souvisí i o něco starší kauza nákupu předražených letadel CASA, který proběhl v období vlády Mirka Topolánka. Aféra však propukla až v roce 2012, načež byla bývalá ministryně Vlasta Parkanová (TOP 09) vydána Poslaneckou sněmovnou k trestnímu stíhání (např. Shabu 2012). Ve stejné době došlo ke zveřejnění odposlechů Bezpečnostní informační služby (BIS)⁴ z roku 2007, které měly potvrdit podezření

⁴ BIS je vnitřní zpravodajská služba ČR (tj. kontrarozvědka)

o nadstandardním vztahu tehdejšího poslance a bývalého primátora Prahy Pavla Béma s Romanem Janouškem (např. Koděra 2012).

Největší pozornost na konci roku 2012 však vzbudilo obvinění poslance a bývalého hejtmana Středočeského kraje Davida Ratha (ČSSD) z několika trestných činů souvisejících korupčního charakteru v souvislosti s opravou zámku v Buštěhradu. Rath byl zbaven poslaneckou sněmovnou imunity, poslán na více než rok do vazby a v současné době (2014) je proti němu vedeno soudní řízení (např. Blažek 2015).

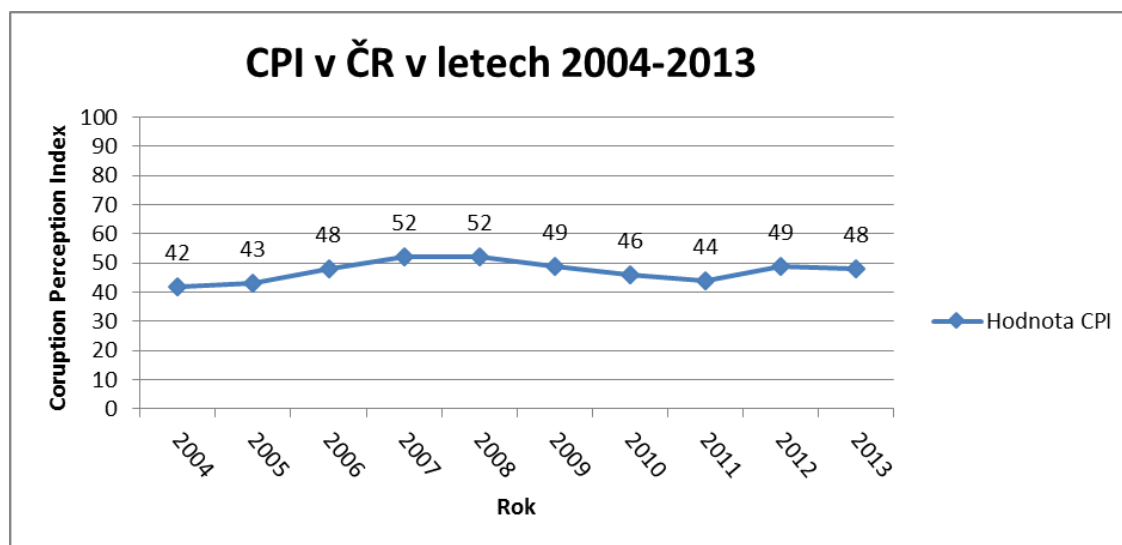
S korupčními aférami souvisí i nečekaná událost z 1. 1. 2013, kdy tehdejší prezident Václav Klaus vyhlásil amnestii, která zastavila mimo jiné trestní stíhání celé řady případů tzv. tunelování z období 90. let 20. století a začátku nového tisíciletí (např. hrad.cz 2013; (Parlamentnilisty.cz 2013). 13. června pak propuknul korupční skandál v okolí premiéra Petra Nečase, jehož rozsah nemá v polistopadové České republice obdoby a podrobněji bude rozebrán níže.

Význam korupčního jednání v České republice kromě jednotlivých kauz zachycují také kvantifikované indikátory, které míru korupce systematicky monitorují a každoročně ji staví do mezinárodního srovnání. Jedním z nejcitovanějších je Index vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI), který je připravován mezinárodní nevládní organizací Transparency International. Tento index měří míru korupce ve veřejném sektoru, přičemž je důraz kladen na percepci korupčního jednání ve vztahu k jednotlivým složkám společnosti (Transparency International 2014a; Lambsdorff 2008; Thompson a Shah 2005). Česká republika se v žebříčku z roku 2013 umístila na 57. místě ze 175 a dosáhla výsledku pouhých 48 bodů ze 100. Ve srovnání s dalšími státy regionu je tento výsledek jedním z těch horších. Polsko získalo 60 bodů (38. místo), Slovinsko 57 bodů (43. místo) a Maďarsko 54 bodů (47. místo). Jedinou zemí regionu, která dosáhla horšího výsledku, je Slovensko, a to jen o jeden bod (47 bodů a 61. místo) (Transparency International 2014b). Tento stav přitom není v případě České republiky nijak výjimečný a je možné ho označit za dlouhodobý (viz Graf 1; interval indexu, ve kterém se Česká republika pohybuje v letech 2004–2013 je 42 až 52 indexových bodů⁵).

Poněkud pozoruhodná je skutečnost, že až 60 % obyvatel České republiky vnímá boj s korupcí jako neefektivní. V tomto kontextu si 44 % obyvatel dokonce myslí, že v období let 2007–2010 míra korupce v zemi vzrostla (Transparency International 2014c). Z pohledu vnímání konkrétních aktérů korupce jsou podle měření Transparency International v rámci projektu Global Corruption Barometer nejnegativněji vnímány politické strany (73 % dotázaných), veřejní činitelé a státní zaměstnanci (71 %); parlament (59 %), policie (54 %) a soudnictví (52 %). O něco méně negativně je vnímána armáda (47 %), podnikatelská sféra (45 %); zdravotnictví (43 %) a školství (30 %). Jako nejméně zkorumpovaní aktéři/institute jsou podle šetření Transparency International vnímána média (28 % respondentů), neziskové organizace (27 %) a církevní organizace (17 %) (Transparency International 2014d).

⁵ Starší hodnocení, která měla desetinnou podobu, byla převedena na celá čísla.

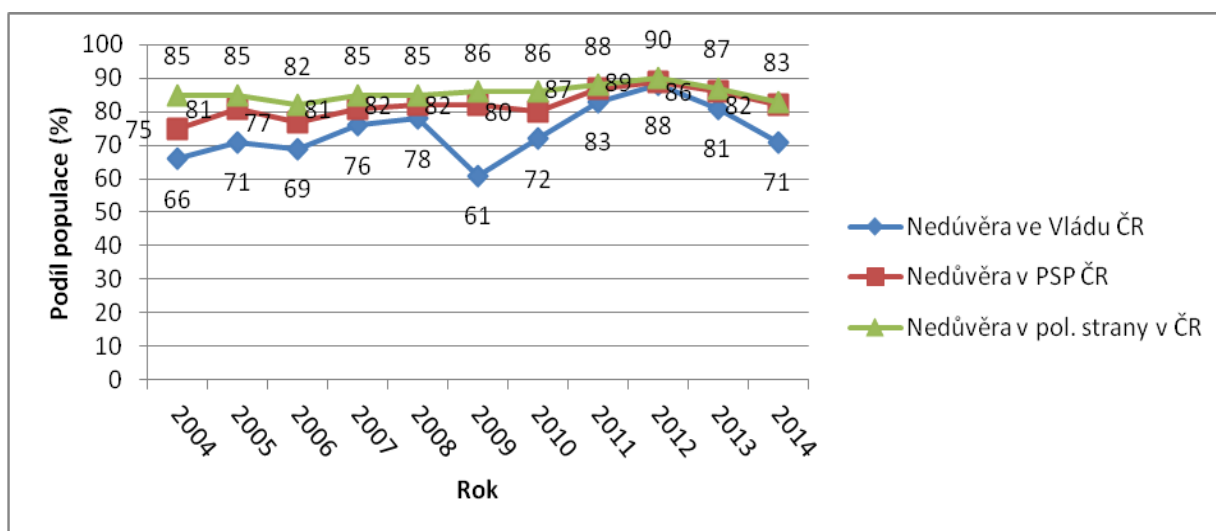
Graf 1: CPI v České republice v letech 2004-2013

Zdroj: Transparency International 2014a

Podobné závěry v otázce důvěry veřejnosti přináší ve svém každoročním šetření také projekt Eurobarometer. V kontextu korupčního jednání je pro účely této studie zásadní především část, která zachycuje míru důvěry (respektive nedůvěry) v politické instituce na národní úrovni (Eurobarometer 2014). V rámci šetření zde byly na základě dostupnosti dat sledovány ukazovatele *důvěry v politické strany*, *důvěry ve vládu* a *důvěry v parlament/legislativní orgán státu*. Prakticky v celém sledovaném období se Česká republika pohybuje v prostoru velice negativního vnímání všech sledovaných institucí (viz Graf 2). „Nejlépe“ si v tomto kontextu vede Vláda ČR, která v první polovině roku 2014 vykazovala nedůvěru „jen“ u 71 % respondentů, přičemž průměr v letech 2004–2014 představuje přibližně 71,2 %. Výrazně hůř je na tom Poslanecká sněmovna, která si v sledovaném období vysloužila nedůvěru u přibližně 82 % dotázaných. Jednoznačně nejhůř, podobně jako v případě CPI, jsou hodnoceny politické strany. V sledovaném období jim nedůvěřovalo v průměru 85,6 % respondentů.

Graf 2: Nedůvěra občanů České republiky vůči politické reprezentaci

Zdroj: Eurobarometer 2014

I když je oběma indikátorům vyčítána řada nedostatků (srov. Wilhelm 2002; Davis a Ruhe 2003; Rohwer 2009; Nissen 2014; Hubbard 2013), jejich míra komplexnosti poskytuje dostatečný prostor pro interpretaci možných dopadů korupčního jednání na kvalitu demokracie. V tomto ohledu jsou CP index a Eurobarometer považovány za „lakmusový papírek“ stavu korupce v České republice, která ovlivňuje celkovou výkonnost demokracie jako systému hodnot a institucí. V rámci naší interpretace jsou následně vysoké hodnoty vnímání korupce přeloženy jako jeden z indikátorů (ne)kvality demokratického zřízení, které v kontextu této studie vystupuje jako oběť nebo součást korupčního jednání a aktivit organizovaných skupin.

Když v tomto kontextu propojíme korupční kauzy s výsledky vnímání korupce a stavem nedůvěry k politickým institucím, je možné naznačit případný vztah korupčního jednání jako součást aktivit OZ a kvality demokracie, která je reprezentována vnímáním politických institucí. Jinými slovy, korupční kauzy jako příklad transgresivního organizovaného jednání jsou dány do spojitosti s (negativním) vnímáním politických institucí v rámci celé společnosti, což následně ukazuje na dysfunkce, jisté nekvality, které demokratický systém generuje. Jedná se tak o specifický výsek kvality demokracie, která nepokrývá celou škálu možných dimenzí demokratického vládnutí, ale zaměřuje se jen její část. Zjednodušeně můžeme říct, že se díváme tam, kde se efekt korupce jako příklad transgresivního jednání může projevit. Tato kvalitativní změna je následně součástí reakce na narušení vazby mezi kolektivním rozhodnutím a kapacitou tato rozhodnutí ovlivnit. V případě, že je veřejný zájem privatizován, veřejná sféra se odcizuje od svých konstituentů, přičemž je narušován základní princip demokratického vládnutí (Warren 2004; Rose a Ackerman 1999; Thompson 1995). V následující části je tento proces demonstrován na případě údajného korupčního jednání kolem Petra Nečase a Jany Nagyové.

5. Rebelové, kmotři, femme fatale a tajné služby: modelový příklad transgresivního jednání v politice

V polovině června 2013 odstartovala jedna z největších politických afér v ČR od jejího vzniku v roce 1993. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu pod dozorem Vrchního státního zastupitelství v Olomouci zadržel několik politiků, státních úředníků a představitelů Vojenského zpravodajství (VZ)⁶ za podezření z trestných činů korupce a zneužití pravomoci veřejného činitele. Zadržena byla vrchní ředitelka Sekce kabinetu předsedy vlády Petra Nečase (ODS) Jana Nagyová, vedoucí Úřadu vlády Lubomír Poul (nebyl obviněn), bývalý poslanec a předseda poslaneckého klubu ODS Petr Tluchoř, bývalý ministr zemědělství a poslanec za ODS Ivan Fuksa, bývalý poslanec za ODS Marek Šnajdr, ředitel Vojenského zpravodajství Milan Kovanda, bývalý ředitel VZ a tehdejší předseda Správy státních hmotných rezerv Ondrej Páleník, bývalý náměstek ministra dopravy a ministra zemědělství a tehdejší člen představenstva podniku České dráhy Roman Boček (ODS) a bývalý ředitel odboru kontroly a vnitřní bezpečnosti Vojenského zpravodajství Jan Pohůnek (např. Aktualne.cz 2013).

V té samé době proběhlo několik domovních prohlídek u podnikatelů Ivo Rittiga a Romana Janouška, označovaných v médiích jako „kmotři“. Další z osob řazených mezi kmotry, Tomáš Hrdlička, byl sice podezříván, ale nebyl obviněn a nebyly u něj provedeny domovní prohlídky, stejně jako u podnikatelů Václava Ryby a Jiřího Tomana. Podezřívání byli také premiér Petr Nečas, bývalý náměstek Vrchního státního zastupitelství v Praze a advokát Ivo Rittiga Libor Grygárek (např. Týden.cz 2013).

⁶ Jedná se o jednotnou zpravodajskou službu ozbrojených složek slušující výzvědnou a kontrarozvědnou činnost.

Celá kauza byla rozdělena do tří částí, které propojovala Jana Nagyová, tehdejší partnerka Petra Nečase (později se stala jeho manželkou). První větev tvoří případ zneužívání Vojenského zpravodajství pro soukromé účely Jany Nagyové. Druhá souvisí s údajnou směnou poslaneckého mandátu za místo v dozorčích radách státních podniků u tzv. rebelů Petra Tluchoře, Ivana Fuksy a Marka Šnajdra (viz níže). Třetí se pak týká podezření z údajného vlivu kmotrů na obsazování různých funkcí v orgánech státu a státem kontrolovaných subjektech, v nichž se mělo rozhodovat o veřejných zakázkách, o které kmotři projeví zájem.

Ve větvi zneužívání Vojenského zpravodajství byla Jana Nagyová obviněna z toho, že nechala sledovat tehdejší manželku svého partnera Petra Nečase Radku Nečasovou příslušníky VZ. Na sledování se měla domluvit s Milanem Kovandou, Ondřejem Páleníkem a Janem Pohůnkem. Takovéto zadání však může ulžít pouze vláda nebo za určitých okolností prezident a musí být podepsáno ministrem obrany. Samotné nařízení bylo podle obvinění motivováno osobními důvody Nagyové, i když obviněná později uvedla, že účelem měla být ochrana národní bezpečnosti.

Větev tzv. rebelů má kořeny ve snaze tehdejší koaliční vlády (ODS, TOP09, VV, LIDEM – liberální demokraté) zvýšit prostřednictvím daňového balíčku ministra financí Miroslava Kalouska (TOP09) daňové zatížení. Schválení tohoto balíčku bylo spojeno s hlasováním o důvěře vládě Petra Nečase. V ODS se proti tomuto záměru postavili údajně z ideových důvodů Petr Tluchoř, Ivan Fuksa a Marek Šnajdr. Tito poslanci se však vzdali svého poslaneckého mandátu, byli nahrazeni novými poslanci a daňové změny byly poslaneckou sněmovnou schváleny. Klíčovou roli v této výměně měl sehrát Petr Nečas, který údajně nabídl „rebelům“ místa ve státních firmách za to, že se svého mandátu vzdají. Petr Tluchoř měl například zamířit do energetického podniku ČEZ (do začátku policejní razie se ale tak nestalo). Ivan Fuksa odešel do Českého Aeroholdingu a Marek Šnajdr do dozorčí rady podniku ČEPRO. Výměna poslaneckého mandátu za místa v podnicích s majetkovým podílem státu byla označena policií jako úplatek. Samotní aktéři tento pohyb označili za politickou dohodu.

„Kmotrovská“ větev spojila Nagyovou s podnikatelem Rittigem až ve svém pozdějším vývoji, po vyhodnocení domovních prohlídek. Rittig měl být obviněn za vynášení informací z BIS, které mu měla předávat právě Jana Nagyová. Informace měl využívat pro krytí svých podnikatelských aktivit. V jiném případě vyšetřovaném Útvarem pro odhalování korupce a finanční kriminality byl Rittig obviněn za údajně zmanipulovaný kontrakt na výrobu jízdének pro Dopravní podnik hlavního města Prahy (např. Maňák 2013).

Ačkoliv v některých těchto větvích již bylo vzneseno obvinění a v některých větvích bylo obvinění zamítnuto, budeme považovat pro naše účely dané kauzy za modelové a budeme na nich demonstrovat možné škody, které by v případě jejich prokázání mohly vzniknout. V tomto ohledu budeme jednotlivé větve analyzovat z hlediska škoda tak, jak je definuje Maltz, přičemž budeme diskutovat i význam konceptu transgrese pro jejich výklad.

6. Vliv korupčního sítí jako na kvalitu demokracie v ČR: kauza Nagygate

V zájmu lepší interpretace korupčního jednání jako projevu organizovaného zločinu jsou v dalším výkladu dále aplikována teoretická východiska z úvodu studie, která slouží k hlubší analýze případu kolem Petra Nečase a Jany Nagyové. Každá ze tří identifikovaných dimenzí této kauzy je v kontextu výzkumné otázky nahlížena skrze nexus pozitivních/negativních vlivů a analyzována pomocí systému škod Michaela Maltze (Maltz 1990).

a. Kauza Nagygate a zpravodajské služby

První větev kauzy tvoří zneužití vojenského zpravodajství pro údajné soukromé účely tehdejší vrchní ředitelky Sekce kabinetu předsedy vlády Jany Nagyové. Pomíneme-li dimenzi zneužití pravomoci veřejného činitele, kdy Nagyová z kompetenčního hlediska nedisponovala pravomocí podobné zadání uložit, naskýtá se otázka, jakými kanály mohlo k realizaci sledování manželky Petra Nečase vůbec dojít. Dostupné informace neobsahují zmínku o materiální podstatě případného korupčního jednání či nátlaku, což podporuje variantu, že mohlo jít o směnu symbolického kapitálu blíže neučené povahy, odehrávající se mimo oficiální kanály výkonu moci (srov. Lidovky.cz 2014a). V kontextu ignorování procesních postupů tak došlo k porušení jedné ze základních charakteristik demokratické vlády, kterou je civilní dohled nad činností bezpečnostních složek (Svěrák 1997; Kříž 2001). Kritická je především skutečnost, že došlo k zneužití vojenského zpravodajství soukromým zájmem, což je typické pro autoritářské režimy v protikladu ke konsolidovaným demokraciím a představuje to vážný nedostatek jak v horizontální, tak vertikální struktuře demokratické moci (srov. Svobík 2012). V tomto kontextu můžeme z pohledu demokratické teorie dokonce mluvit o symbolickém odcizení demokratické vlády od jejích konstituentů jakožto důsledku privatizace veřejného zájmu (Dahl 1989; 2003).

Při pohledu na dopady, které tato kauza mohla mít na kvalitu demokracie v České republice, je možné se domnívat, že demokratický systém byl pádem vlády a trestním stíháním exposlanců a vysokých vojenských důstojníků silně zasažen (Wiki.iDnes.cz 2014b). Z pohledu Maltzových škod se negativní dopady projeví především v rámci psychologické, komunitní a sociální dimenze. Volně je možné interpretovat i přítomnost ekonomických škod, které vznikly následkem zneužití kapacit vojenského zpravodajství na úkor jiných bezpečnostních priorit nebo úkolů. V rámci psychologických škod byla demonstrována možnost a schopnost narušit bezpečnost a integritu jedince (v tomto případě tehdejší manželky Petra Nečase Radky Nečasové, zaměstnankyně Úřadu vlády Aleny Hegerové a řidiče Úřadu vlády Jiřího Pertla) prostřednictvím sledovacích postupů, které se symbolicky mohou přenést na celou společnost nebo její části. Jinými slovy, každý může být sledován. Zároveň není vyloučena přítomnost nátlaku jako součást symbolického kapitálu zadavatele, v tomto případě Jany Nagyové (s možným vědomým tehdejšího premiéra České republiky Petra Nečase), a to mimo kodifikované normy či jakoukoliv kontrolu (Zpravy.iDnes.cz 2014a).

Druhá kategorie identifikovaných škod odkazuje na narušování horizontální mocenské struktury, která v kontextu užšího pojetí komunity vrcholila pádem vlády a předčasnými volbami v roce 2013 (Parlamentnilisty.cz 2013b). Kauza, která byla v čase provalení premiérem označena za „mediálně politickou bramboračku“, postupně narušila vazby mezi koaličními partnery, přičemž vyhrčená situace vyvrcholila závažnou politickou krizí. V rámci širšího komunitního pojetí je možné mluvit o celkovém znechucení politickou reprezentací, jejím morálním deficitem a etickým propadem, které bylo veřejností i politickou opozicí silně akcentováno (Ceskatelevize.cz 2013b). Z pohledu demokratické teorie je možné identifikovat prohlubující se propast mezi lidem jako konstitutivní složkou demokracie a demokraticky zvolenými elitami jakožto nositelkami moci, které se zpronevěřily veřejnému zájmu (srov. Schmitter a Karl 1991).

Na to navazuje poslední identifikovaná skupina sociálních škod, která postihuje celkovou vazbu občanů na politickou reprezentaci, tedy vertikální vztah, kterým je demokracie jako forma vlády definovaná. Kauza kolem vojenského zpravodajství již poněkolkáté za posledních deset let otevřela témata ztráty důvěry v politickou reprezentaci, hledání alternativních zdrojů autority a celkového zklamání z polistopadového vývoje. Z pohledu formálního vymezení jde

o narušování vertikálních vazeb mezi občany-jednotlivci a subjekty v rámci politického systému, kdy první skupina nezřídká volá po změně doprovázené tvrdými postihy, vládou zákona a pořádkem (ibid.).

b. Kauza Nagygate a rebelové

Jak bylo uvedeno výše, podstatou druhé větve aféry Nagygate byla tzv. větev rebelů, kteří měli vyměnit svůj poslanecký mandát za místa v podnicích s výrazným státním podílem. Tato větev tak ukazuje na dlouhotrvající fenomén tzv. trafik, tedy atraktivních pracovních míst v kontrolních orgánech státem vlastněných obchodních společností, které jsou nabízeny politickým představitelům. Problém lze vidět ve třech rovinách, na které upozornil v minulosti i Ekologický právní servis (2011): 1) absence vlastnické politiky státních firem; 2) absence pravidel pro proces nominací, vyhodnocování práce a odměňování dozorčích rad a představenstev; 3) bezpečnostní rizika vyplývající z této netransparentní politiky. Na tyto problémy se ve své výroční zprávě za rok 2010 zaměřovala také BIS (2011).

V případě „rebelů“ tak nejde o ojedinělý případ navázaný výhradně na aféru „Nagygate“, nýbrž o v zásadě rozšířenou praxi, která byla v jiných kontextech veřejně diskutována dlouho předtím, než aféra vypukla. Poukazuje na obecné selhávání zodpovědnosti a transparentnosti, což je ilustrováno i minimálními posuny v přijímání opatření, jež v této oblasti doporučila Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD 2010; srov. Ekologický právní servis 2011). Hlavní problém, který vyvstal s danou aférou, však tkvěl v domluvení výměny poslaneckého mandátu, tedy oprávnění a pravomocí svěřených voličem v demokratických volbách, za členství v kontrolních orgánech státních firem, u nichž není jasné, podle jakého klíče jsou jednotlivé osoby do těchto orgánů dosazeny. Jinými slovy, jde o směnu symbolického kapitálu čelních reprezentantů demokratického zřízení za ekonomický kapitál, který plyne z jejich pozice jakožto aktérů v mocenském poli. Hovoříme v tomto kontextu o dvojí souběžné roli poslanců. První je funkce nositelů symbolického statusu „poslanec“, jež označuje jejich roli reprezentantů demokratického řádu, který je nějak formálně definován. Souběžně se svým jmenováním získávají i vstup do mocenského/politického pole, ve kterém působí s nositeli stejného statusu. Tento prostor je však charakterizován vnitřními formálními i neformálními pravidly, které jsou pochopitelné a reprodukovatelné pouze členům tohoto pomyslného prostoru. Podstata „korupčního“ problému spočívá v tom, že tento ekonomický kapitál byl nabídnut ke směně nikoli nositelům symbolického statusu „poslanci“ (kteří mají právo složit poslanecký mandát bez náhrady), nýbrž sice těm samým osobám, ovšem už jako členům exkluzivního politického pole, nad jejichž sociálními interakcemi nemá společnost kontrolu. Jde tedy o to, že symbolickým statutem reprezentanta veřejnosti poslanci získali ekonomicky směnitelné pozice, ke kterým nemá veřejnost, která je volí, přístup.

Z hlediska dimenzí škod, o kterých hovoří Maltz, můžeme v tomto případě vyloučit fyzické škody jako vraždy, extenzivní násilí či poškozování majetku. Vztah mezi jednotlivými aktéry byl totiž z hlediska pozice aktérů v daném případě rovný a podmínky nemusely být vyjednávány prostřednictvím síly. Ekonomické škody hrají v této větvi poměrně významnou roli z důvodu debaty o roli státních podniků v reprodukci transgresivního jednání v polistopadové ČR. BIS například ve výroční zprávě roku 2012 tvrdí následující:

„Rizika [...] mají často původ v nesprávně nebo nepřesně nastaveném rozhodovacím systému, který by měl v optimálním případě zajistit dostatečné zohlednění dlouhodobých důsledků přijímaných rozhodnutí [...]. Nebospodárné nakládání s majetkem ve státním sektoru bylo spjaté s omezením nezávislého a efektivního

ekonomického rozhodování ve státních institucích a státem ovládaných společnostech. [...] Společným rysem byla existence neformálních vazeb mezi zástupci dotčených státních subjektů a skupinami osob, které se z jejich činnosti snažily získat prospěch. [...] ani razantní změna vrcholového vedení nemusí vést k nápravě situace.“

Na tyto postupy přitom upozorňovala BIS ve výročních zprávách již dříve. Tento úryvek, společně s problematickými body zmiňovanými Ekologickým právním servisem (viz výše), ilustruje společensky vyjádřený ekonomický kontext, v němž se daná směna mandátu za pracovní pozici udála.

Ačkoli je zřejmé, že v daném případě nemuselo jít primárně o záměr nehospodárně nakládat se státním majetkem, způsob argumentace, kterou zvolil jeden z aktérů kauzy Petr Nečas, poukazyval na obvyklost tohoto typu směny: „*Lidé, kteří se zachovali ke své straně loajálně a odmítli způsobit pád vlády, a to, že s nimi tato strana dále počítá, to podle mě není neobvyklé. Já podpořím tebe, ty podpoříš mě: to je přece standardní součástí politiky“* (cit. dle Zpravy.idnes.cz 2013). Jinými slovy, ekonomické škody, o kterých hovoří BIS v kontextu s nepřesně nastaveným rozhodovacím systémem, byly v danou chvíli podřízeny dohodě politického aktéra s nositeli exkluzivních pozic, které umožňují vstup do kontrolních orgánů státních podniků. V rámci těchto mocenských přesunů se přitom vůbec nepočítá s tím, že tyto osoby by měly být především odborníky, což svádí k domněnce, že neodborné zásahy takto vybraných jedinců mohou způsobit další velké finanční i jiné škody.

Exkluzivita možnosti takovéto směny se v symbolické rovině následně překlápí z oblasti ekonomických škod do roviny škod komunitních a sociálních. Samotná kauza byla totiž v některých médiích artikulována jako „spor o vládnutí“, kdy na jedné straně stáli volení poslanci, kteří svou dohodu označili za politický obchod, při kterém by měli být chráněni imunitou, a na druhé straně státní zástupci a policisté, kteří jsou schopni tyto postupy stíhat bez toho, aby existoval na stíhaném jednání právní a společenský konsensus (např. Parlamentnilisty.cz 2014). Jako výsledek politické dohody, na niž se vztahuje vzhledem k danému kontextu politická imunita, tuto větev kauzy interpretoval i Nejvyšší soud (např. Lidovky.cz 2014b; Nejvyšší soud 2013a,b). Vůči jeho rozhodnutí se však vzedmula z právní oblasti poměrně silná vlna kritiky (např. Novinky.cz 2013).

Optikou komunitních škod tedy kauza mohla narušit horizontální vztahy uvnitř soudní moci a mezi mocí soudní a výkonnou. Existence této větve však mohla i přispět k odkrytí konfigurace mocenských vztahů (vnitřních, neformálně ustavených pravidel) uvnitř politiky, které umožňují určité jednání označovat jako „standardní politické dohody“ – tedy jako jednání, s nímž se počítá a jež se opakuje. Z podstaty své „obvyklosti“ nemusí být toto jednání chápáno jako zločinné ani mezi jeho přímými aktéry. I to může z politického pole vytvářet určitou uzavřenou arénu, v níž platí jiná pravidla než ve zbytku společnosti, která však tuto arénu svou politickou participací vytváří. Pojetí politiky jako „exkluzivního klubu“ tedy může přispět ke zpochybnění samotné podstaty demokratického zřízení.

c. Kauza Nagygate a „kmoťi“

Třetí větev kauzy zahrnuje údajný vliv kmoťů na obsazování různých funkcí v orgánech státu a ve státem kontrolovaných subjektech, v nichž se mělo rozhodovat o veřejných zakázkách a lukrativních kontraktách (Lidovky.cz. 2013). Z pohledu výzkumu korupčních sítí je tato část aféry takřka modelovým příkladem korupčního jednání v tradičním pojetí, které je krom transgresivního vymezení možné v případě naplnění skutkové podstaty označit také za zločin,

příčemž v případě zainteresovaných aktérů se v médiích o nich mluvilo jako o organizované skupině (Ceskatelevize.cz2013a). Z pohledu negativních vlivů je podobně jako v případě předchozích dvou částí možné identifikovat škody především v ekonomické, psychologické, komunitní a sociální dimenzi. V kontextu fyzických škod je nutno zmínit, že vzhledem k stupni sofistikaci není fyzické násilí jako prostředek prosazování zájmů integrální částí korupčního jednání a využívány jsou jiné formy nátlaku a pobídek.

Ekonomická dimenze je v případě údajného ovlivňování přidělování zakázek úzce propojena se ztrátami, které mohly vzniknout státním firmám, ale také státu jako celku, a to v důsledku neefektivního hospodaření. V praxi se jednalo o sjednávání výhod při zadávání veřejných zakázek a legalizaci výnosů z trestné činnosti, kterých se měli dopustit Janoušek, Hrdlička, Rittig, Toman, Grygárek a další. Především podnikatelé Rittig a Janoušek byli podezřelí z toho, že získávali řádově desítky milionů korun z předražených zakázek státních podniků. V případě Ivo Rittiga mělo jít o zakázky od Lesů ČR, zatímco u Romana Janouška se jednalo o projekty Povodí Vltavy. Jako součást možných škod může být interpretováno i podezření z praní špinavých peněz, které bylo součástí korupčních vazeb (Zpravy.aktualne.cz. 2013; srov. Maltz 1990). Z hlediska negativních vlivů na demokracii je možné uvažovat především o narušování vazby mezi lidem jako zdrojem moci a politickou reprezentací jako její vykonavatelem, a to ve prospěch neinstitutionalizovaných horizontálních vazeb mezi politiky, státními zaměstnanci a podnikateli.

Psychologická dimenze se v kontextu korupčního jednání projevuje především v nátlaku, který může přicházet z pozice dominance finančního kapitálu, a to jako výsledek zájmu generovat zisk. Nátlak může existovat v přímé (úplatek; protislužba), ale také v symbolické rovině, a to jako samotné očekávání protislužby, či možného závazku. V tomto směru je možné vyložit i případný vliv lobbistů a státních zaměstnanců, kteří mají možnost nepřiměřeně ovlivňovat rozhodnutí ve veřejné sféře, či přímo určovat podobu politiky nebo v konečné instanci formu případného vyšetřování. V rámci demokratického zřízení je tak narušována jakákoliv struktura systému moci, který je privatizován v rámci subjektivních preferencí a zájmů. Demokracie následně opouští vlastní definiční normy, které jsou založeny na vertikální závislosti vládnoucích a ovládaných, a přesouvají se podobně jako v případě ekonomické dimenze k horizontálním vazbám neinstitutionalizované povahy (srov. della Porta a Vannucci 1999).

Komunitní a sociální dimenzi škod provází především kritika, jejíž podoba ovlivňuje celkovou důvěru v politický systém a demokratické zřízení (viz Warren 2004; Rose a Ackerman 1999; Thompson 1995). Z hlediska společenské závažnosti je ohýbání norem nebo jejich přizpůsobování ekonomickými skupinami veřejností v České republice bráno sice jako morálně odsouzené, ale přitom běžné, čímž je demokracie jako spravedlivá vláda postavena do kontrastu k mocenskému soupeření vlivných bez zapojení skutečného nositele moci v demokracii – lidu (Ministerstvo vnitra ČR 2005). Idea vlády rovných tak získává pejorativní nálepkou formálního zřízení, které je nezřídka označeno v té či oné podobě za divadlo pro masy nebo chiméru. Kvůli korupčním vazbám, které privatizují prvky demokratických mechanismů, následně dochází k oslabování demokracie jako systému vlády, nebo dokonce k jejímu odmítnutí či hledání jiných autorit (Maltz 1990). V České republice se tento přístup v posledních letech projektuje do úspěchů politických hnutí a stran s někdy až populistickým anti-korupčním programem, nebo podpory takzvaných „nepolitiků“ jako léku na zklamání z tradiční politiky (příkladem jsou zde úspěchy hnutí ANO nebo Věci veřejných).

d. Socializace jako nezamýšlený efekt korupce

V návaznosti na identifikované vzorce negativních dopadů korupčního jednání je v kontextu Nagygate nutno zohlednit i možné pozitivní efekty a interpretovat je v kontextu sebereflexe a socializačních tlaků na změnu. Tato interpretace je postavená na obrácené logice, kdy je boj proti korupčnímu jednání projektován jako odpověď na odhalenou dysfunkci. Základní socializační mechanismus je přitom možno shrnout do tvrzení, že „korupce se nevyplácí“. Zároveň může následkem vyšetřování a odhalení vazeb mezi státními institucemi a vlivnými soukromými subjekty docházet k narušování existujících, ale stále neodhalených vazeb. V neposlední řadě je tu trend, který vede k posilování institucionálních základů pro boj s korupčními sítěmi, a to z pohledu personálního zázemí i koordinace, či k prosazování možných legislativních změn (Huntington 1968: 59–60). V kontextu zpravodajských služeb je například možné identifikovat otevření diskuse o statusu zpravodajských služeb, jejich efektivním řízení, kontrole nebo též možné reformě (srov. Lidovky.cz2014c). Zároveň je na stole otázka, jak, kdo a za jakých okolností může úkolovat bezpečnostní složky.

V tomto kontextu je ale nutno zmínit i odvrácenou stranu samotných procesů, které můžou mít za následek paralýzu určitých rozhodovacích mechanismů. V případě zpravodajských služeb může kvůli vyšetřování kauz dojít k určité nečinnosti či dokonce přehnané sebekontrolě, a to v důsledku „pozitivní“ nápravy. U jmenování do funkcí ve státních podnicích pak může docházet k prodávám či průtahům; v kontextu politických „dealů“ pak k vládním krizím a politické nečinnosti (srov. Anechiarico a Jacobs 1996).

Samotný proces socializace je v případě korupčního jednání v prostředí střední Evropy značně nekonvenční perspektiva, jejímž prostřednictvím je na tento druh negativního chování možné nahlížet. V zásadě však nepřináší nijak přelomovou logiku, která by vyžadovala hluboký rozbor. Jedná se o procesy učení, kdy je možné zaznamenat působení tlaků shora (top-down procesy) jako součásti nastolování politické nebo bezpečnostní agendy (agenda-setting) a zároveň tlaků zdola (bottom-up procesy) jako součásti negativní odezvy společnosti na korupční jednání; to vše jako odpověď na dysfunkci, která způsobila aktivizaci korupčního jednání. Jedná se vlastně o koncepci učení se z vlastních chyb (srov. Hyman 1959; Clawson a Oxley 2012). Tento základní rámec ale říká málo o tom, jak samotný proces v České republice, potažmo střední Evropě, probíhá, jaké jsou jeho složky nebo kde hledat jeho slabiny. Z pohledu budoucího výzkumu to představuje jednu z mnoha výzev, kterým odborná komunita bude muset v této oblasti čelit.

7. Závěr

Korupce, organizovaný zločin a demokracie jsou často vnímány ve vzájemně exkluzivním vztahu. Tato exkluzivita však nereflktuje situace, kdy korupce může být chápána v termínech organizovaného zločinu nebo kdy demokratické instituce můžou samy o sobě generovat jednání, které je připisováno jak korupci, tak organizovanému zločinu. Zdá se, že chápání sociálního světa v těchto významy kontaminovaných pojmech nemá pro pochopení významu jednání, které je svými aktéry chápáno jako součást politiky (viz sekce 6b.) nebo jako podnikatelské norma (viz sekce 6c.), a veřejností jako jednání překračující společenský řád (viz sekce 4), analytickou váhu. Jinými slovy, analýza využívající dané pojmosloví umožňuje pouze reprodukci světa v uzávorkovaných pojmech.

Tato studie využila poznatků dřívějších prací, které k tématu organizovaného zločinu a korupce v českém prostředí vznikly, a navázala je na vztah k demokratickým institucím a jeho

reprezentantům. Na tento nexus jsme následně v rámci výzkumné otázky⁷ nahlédli optikou škod, čímž jsme jednou nohou zůstali v námi kritizovaném „uzávorkování“, zároveň ale došlo k určitému posunu v možném chápání organizovaného zločinu. Analýza kauzy Nagygate ukázala, že hovořit o škodách znamená hovořit jedním dechem o ekonomii, komunitě, společnosti a dalších elementech sociální, bez toho, že by muselo docházet ke konstrukci indikátorů pro každou oblast zvlášť. Zároveň nám rámec škod dovolil hovořit s Leysem (1965) o tom, že korupční jednání demokracii za určitých okolností posiluje, a to skrze socializační efekt, který je odhalením korupce a jejím odsouzením generován.

V předkládané studii jsme analyzovali vztah korupčních sítí a demokracie, respektive demokratických institucí, v nichž tyto sítě vznikají. Poukázali jsme také na to, že toto jednání lze interpretovat také jako určitou adaptační strategii na strukturální podmínky demokratických institucí. Ačkoliv toto jednání může hodnotu institucí, ve kterých vzniká, v očích veřejností snížit, pozice těchto institucí a hranice „normality“ mohou být existencí samotného jednání podrobeny znovu-vytyčování v souladu s právními nálezy a společenskou rezónou. Řečeno s Bataillem (2001), korupční jednání můžeme vnímat jako určitou fázi, jejímž prostřednictvím lze uvažovat samotné hranice přípustného. Tyto instituce totiž mohou danou hodnotou disponovat pouze v případě existence transgresivního jednání, jeho odhalení a zpětného znovu-potvrzení zákazu.

Tato přístup není z pohledu interpretace neproblematický, a jako takový není ani zamýšlen. Ve svém jádru otevírá alternativní pohled na podobu společensko-politické interakce, která se pohybuje na hraně přístupného. Samotná analytická perspektiva následně vytváří další implikace pro výzkum organizovaného zločinu, korupce a demokracie v postsocialistických zemích. Tyto implikace je možné shrnout do následující triády, která definuje další výzvy pro výzkum organizovaného zločinu v prostředí konsolidovaných demokracií:

1. Analýza organizovaného zločinu v post-socialistických zemích je nezbytně spojená s analýzou korupce. Jde o dva odlišné koncepty, které ale v daném kontextu popisují tytéž sociální jevy. V daném ohledu se tyto koncepty, pokud jsou využívány pro analýzu korupčního jednání a organizovaného nezákonného jednání současně, zdají být matoucí. Jejich využitelnost vnímáme proto zejména v jejich přesunu do rozsáhlejšího výzkumného rámce.

2. Jako nejvhodnější se jeví využití odlišných nástrojů společenské analýzy, které umožní jednání označované za korupci či organizovaný zločin uchopit z hlediska sociálního prostoru, ve kterém toto jednání vzniká. S ohledem na politickou dimenzi se jeví jako vhodné odložit kriminologickou perspektivu (tj. „proč vzniká zločin?“) ve prospěch perspektivy sociologie vládnutí (tj. „jaký význam má zločin pro politický prostor?“).

3. Velkou výzvu v kontextu demokratické teorie představuje přítomnost politických dohod jako součást směny symbolického kapitálu v mocenském poli, jež je ovlivňováno osobními motivacemi nejrůznější podoby. Namísto jsou proto otázky typu „kde začíná a končí politika?“, „do jaké míry je osobní zájem hrozbou pro budoucnost demokracie?“ a „co z existujících mechanismů představuje pověstné nutné zlo?“.

⁷ Jaký vliv může mít organizovaný zločin, zde reprezentovaný tzv. korupčními sítěmi, na výkonnost demokratického zřízení ČR a které její části jsou nejvíc ohroženy potažmo zasaženy?

Seznam literatury a zdrojů

- Aktualne.cz (2013): Razie na mocné 2013, 16. 6. 2013, on-line (<http://www.aktualne.cz/wiki/domaci/razie-na-mocne-2013/r~i:wiki:3806/>).
- Aktualne.cz (2014): Katarský princ do Česka nepřiletěl, soud nemohl začít, 5. 6. 2014, on-line (<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/katarsky-princ-do-ceska-nepriletel-soud-nemohl-zacit/r~e217d58cecb811e3a7ff0025900fea04/>).
- Allum, Felicia a Renate Siebert (eds.) (2003): *Organized Crime and the Challenge to Democracy*. London: Routledge.
- Anechiarico, Frank, a James B. Jacobs (1996): *The Pursuit of Absolute Integrity: How Corruption Control Makes Government Ineffective*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bataille, Georges (2001 [1957]): *Erotismus*. Praha: Hermann & synové.
- Bek, Lukáš (2010): Kauza Drobil: Přehledka starých známých praktik, novinky.cz 20. 12. 2010, on-line (<http://www.novinky.cz/domaci/220120-kauza-drobil-prehlicka-starych-znamych-praktik.html>).
- Bělohorský, Václav (2011): Korupce jako filozofický problém. *Právo (Salon)*, 13. 5. 2011, on-line (<http://www.novinky.cz/kultura/salon/233163-vaclav-belohorsky-korupce-jako-filosoficky-problem.html>).
- BIS (2011): Výroční zpráva 2010. On-line (<http://www.bis.cz/n/2011-09-07-vyrocní-zprava-2010.html>).
- BIS (2013): Výroční zpráva 2012. On-line (<http://www.bis.cz/n/2013-11-07-vyrocní-zprava-2012.html>).
- Blažek, Pavel (2009): *Krach: Temné pozadí Kubiceho zprávy*. Brno: Jota.
- Blažek, Vojtěch (2014): ProMoPro u soudu. Jedním z klíčových svědků je šedesátiletý rolník z Karibiku, 3. 11. 2014, on-line (<http://archiv.ihned.cz/c1-63047480-promopro-u-soudu-jednim-z-klicovych-svedku-je-sedesatilety-rolnik-z-karibiku>).
- Blažek, Vojtěch (2015): Rath chce rozbít soud a začít nový proces. Rozsudek by se oddálil o několik let. 20. 1. 2015, on-line (<http://archiv.ihned.cz/c1-63406970-rath-chce-rozbit-soud-a-zacit-novy-proces-rozsudek-by-se-oddalil-o-nekolik-let>).
- Bourdieu, Pierre a Wacquant, Loic (1992): *An Invitation to Reflexive Sociology*. Cambridge: Polity Press.
- Briquett, Jean-Louis a Gilles Favarel-Garrigues (eds.) (2010): *Organized Crime and States: The Hidden Face of Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Briquett, Jean-Louis a Gilles Favarel-Garrigues (eds.) (2010): *Organized Crime and States: The Hidden Face of Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Ceskatelevize.cz (2008): Gross při transakci s akciemi Moravia Energo nespáchal trestný čin, případ odložen, 5. 8. 2008, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/25201-gross-pri-transakci-s-akciemi-moravia-energo-nespachal-trestny-cin-pripad-odlozen/>).
- Ceskatelevize.cz (2009): Kongres ODS: Jasná vize, nebo válka s kmotry?, 21. 11. 2009, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/73115-kongres-ods-jasna-vize-nebo-valka-s-kmotry/>).
- Ceskatelevize.cz (2013a): Nagyovou odhalili při prověřování Grygárka a Janouška, 14. 6. 2013, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/231328-nagyovou-odhalili-pri-proverovani-grygarka-a-janouska/>).
- Ceskatelevize.cz (2013b): Opozice chce předčasné volby, koalice jednání o nástupci Nečase, 16. 6. 2013, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/jana-nagyova/231525-opozice-chce-predcasne-volby-koalice-jednani-o-nastupci-necase/>).
- Ceskatelevize.cz (2013c): Půl roku od výbuchu Nagygate. Případ se rozvolnil, obžaloby nezazněly, 13. 12. 2013, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/254276-pul-roku-od-vybuchu-nagygate-pripad-se-rozvolnil-obzaloby-nezaznely/>).

- Ceskenoviny.cz (nedat.): Téma: David Rath, on-line
(http://www.ceskenoviny.cz/tema/index.php?id_seznam=5024).
- Clawson, Rosalee A., a Zoe M. Oxley (2012): *Public opinion: Democratic ideals, democratic practice*. London: Sage.
- Cresswell, Tim (1996): *In Place/Out of Place: Geography, Ideology, and Transgression*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Dahl, Robert A. (1989): *Democracy and its critics*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. (2003): *Polyarchal Democracy*. In: Robert A., Ian Shapiro a Jose Antonio Cheibub (eds.): *The Democracy Source Book*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Dahl, Robert A. (2006): *Preface to Democratic Theory*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Davis, James H. a John A. Ruhe (2003): „Perceptions of Country Corruption: Antecedents and Outcomes.” *Journal of Business Ethics* 43(4): 275–288. DOI: 10.1023/A:1023038901080.
- de Leon, Peter (1993): *Thinking About Political Corruption*. Armonk: M. E. Sharpe.
- della Porta, Donatella, a Alberto Vannucci (1999): *Corrupt Exchanges: Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption*. New York: Walter de Gruyter.
- Denik.cz: Kauza Promopro půjde před soud až v listopadu, 26. 5. 2014, on-line
(http://www.denik.cz/z_domova/kauza-promopro-pujde-pred-soud-az-v-listopadu-20140526.html).
- Denikreferendum.cz: Plzeňská práva, on-line (<http://denikreferendum.cz/tema/plzenska-prava>).
- Domaci.ihned.cz: Ahoj mazánku, zdar kolibříku. Co zatím odhalila kauza odposlechů Béma a Janouška, 21. 3. 2012, on-line (<http://domaci.ihned.cz/c1-55117820-ahoj-mazanku-zdar-kolibriku-co-zatim-odhalila-kauza-odposlechu-bema-a-janouska>).
- Edwards, Adam, a Peter Gill (2003): *After Transnational Organised Crime: the politics of public safety*. In: Edwards, Adam a Peter Gill (eds.): *Transnational Organised Crime: perspectives on global security*. London: Routledge, 264–81.
- Ekologický právní servis (2011): *Potřebují státní a obecní firmy přísnější pravidla? Informační podklad ke konferenci*. On-line
(http://www.statnifirmy.cz/sites/default/files/soe_konference_informacni_podklad.pdf).
- Elster, Jon (1989): *The Cement of Society: A Study of Social Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eurobarometer (2014): *Standard Eurobarometer*. On-line databáze
(http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_arch_en.htm).
- Hagan, John (2010): *Who Are the Criminals?: The Politics of Crime Policy from the Age of Roosevelt to the Age of Reagan*. Princeton: Princeton University Press.
- Hayward, Keith, a Jock Young (2004): „Cultural criminology: Some notes on the script.“ *Theoretical Criminology* 8(3): 259–274. DOI: 10.1177/1362480604044608
- Hobbs, Dick (1998): “Going Down the Glocal: the Local Context of Organized Crime.” *Howard Journal of Criminal Justice* 37(4): 407–22. DOI: 10.1111/1468-2311.00109.
- Hobbs, Dick (2013): *Lush Life: Constructing Organized Crime in UK*. Oxford: Oxford University Press.
- Hobbs, Dick, a Georgis Antonopoulos (2014): *How to Research Organized Crime*. In: Paoli, Letizia (ed.): *The Oxford Handbook of Organized Crime*. Oxford: Oxford University Press.
- Hrad.cz (2013): *Amnestie a milosti*, 1. 1. 2013, on-line (<https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidentiv-minulosti/vaclav-klaus/rozhodnuti-prezidenta/amnestie-a-milosti/index.shtml>).
- Hubbard, William H. J. (2013): „Another look at the Eurobarometer surveys.“ *Common Market Law Review* 50(1/2): 187–206.
- Huntington, Samuel (1968): *„Political Order in Changing Societies.“* New Haven: Yale University Press.

- Hyman, Herbert (1959): *Political Socialization*. New York: Free Press.
- Chambliss, William (1988): *On the Take: From Petty Crooks to Presidents*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Chuang, Janie, A. (2006). „The United States as global sheriff: Using unilateral sanctions to combat human trafficking.“ *Michigan Journal of International Law* 27(2): 437–494.
- Kmenta, Jaroslav (2008): *Kmotr Mrázek II: Krakatice*. Praha: Nakladatelství JKM.
- Kmenta, Jaroslav (2011): *Superguru Bárta: Všehoschopní*. Praha: Nakladatelství Jaroslav Kmenta.
- Koděra, Petr (2012): Ahoj mazánku, zdar kolibříku. Co zatím odhalila kauza odposlechů Béma a Janouška, 21. 3. 2012, on-line (<http://domaci.ihned.cz/c1-55117820-ahoj-mazanku-zdar-kolibriku-co-zatim-odhalila-kauza-odposlechu-bema-a-janouska>).
- Kříž, Zdeněk (2001): *Armáda v demokracii. Civilní řízení a demokratická kontrola armády*. Brno: Vojenská akademie v Brně.
- Kubiceho zpráva (2006). on-line (<http://zpravakubice.sweb.cz/http://zpravakubice.sweb.cz/>).
- Kupka, Petr (2013): Tenkrát na západě, dnes na východě: Kapitoly z dějin politiky boje proti organizovanému zločinu. In: Lupták, Lubomír a kol. (2013): *Neoliberalismus a marginalita: Studie z českého reálnokapitalismu*. Brno: Doplněk, 61–84.
- Kupka, Petr (2014): Perspektivy výzkumu organizovaného zločinu: „organizovaný zločin“ jako relevantní mocenský aktér. In: *Demokracie jako hodnota a problém II*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 181–188
- Kutek, Lukáš (2009): Kongres ODS: Jasná vize, nebo válka s kmotry?, 21. 11. 2009, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/73115-kongres-ods-jasna-vize-nebo-valka-s-kmotry/>).
- Lambsdorff, Johann Graf (2008): “The Methodology of the Corruption Perceptions Index 2008”. Transparency International. On-line (www.icgg.org/downloads/Methodology_2008.pdf).
- Lampe, Klaus von (2008): „Organized Crime in Europe: Conceptions and Realities.“ *Policing: A Journal of Policy and Practice* 2(1): 7–17. DOI: 10.1093/police/pan015
- Lampe, Klaus von (2014): „Definitions of Organized Crime.“ On-line databáze (www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm).
- Langr, Ivan (2014): „Systémová korupce jako empirický výzkum: případ města Liberec.“ *Středoevropské politické studie*, 16(1): 1–28. DOI: 10.5817/CEPSR.2014.1.1
- Leys, Colin (1965): “What is the Problem about Corruption?” *Journal of Modern African Studies*, 3(2): 215–230. DOI: 10.1017/S0022278X00023636
- Lianos, Michalis a Mary Douglas (2000): “Dangerization and the End of Deviance: the Institutional Environment.” *British Journal of Criminology*, 40: 261–278. DOI: 10.1093/bjc/40.2.261
- Lidovky.cz (2013): V jejich kancelářích a domech zasahuje policie. Kmotři relaxují v Chorvatsku, 13. 3. 2013, on-line (http://www.lidovky.cz/v-jejich-kancelarich-a-domech-zasahuje-policie-kmotri-relaxuji-v-chorvatsku-1bb-/zpravy-domov.aspx?c=A130613_143635_ln_domov_khu).
- Lidovky.cz (2014ab): Dokumenty v kauze Nagyová: Když rozvědka slouží milence premiéra, je to protiprávní, 28. 9. 2014, on-line (http://www.lidovky.cz/nagyova-vyuzivala-rozvedku-jako-soukromou-firmu-rika-soud-p4u-/zpravy-domov.aspx?c=A140926_195724_ln_domov_sk).
- Lidovky.cz (2014ba): Otázky a odpovědi: komu Nejvyšší soud pomohl a komu ne, 17. 7. 2014, on-line (http://www.lidovky.cz/otazky-a-odpovedi-komu-nejvyssi-soud-pomohl-a-komu-ne-pdj-/zpravy-domov.aspx?c=A130716_215721_ln_domov_mpr).
- Lidovky.cz (2014cc): Novým šéfem vojenského zpravodajství bude Jan Beroun, shodla se vláda, 20. 10. 2014, on-line (http://www.lidovky.cz/novym-sefem-vojskeho-zpravodajstvi-bude-jan-beroun-shodla-se-vlada-122-/zpravy-domov.aspx?c=A141020_175433_ln_domov_hm).

- Longo, Francesca (2010): Discoursing Organized Crime: Towards a Two-Level Analysis. In: Felia Allum, Francesca Longo, Daniela Irrera a Panos Kostakos (eds.): *Defining and Defying Organized Crime: Discourse, Perceptions and Reality*. Oxon: Routledge.
- Maltz, Michael (1990): *Measuring the Effectiveness of Organized Crime Control Efforts*. Chicago: University of Illinois, Office of International Criminal Justice.
- Maňák, Vratislav (2013): Půl roku od výbuchu Nagygate. Případ se rozvolnil, obžaloby nezazněly, 13. 12. 2013, on-line (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/254276-pul-roku-od-vybuchu-nagygate-pripad-se-rozvolnil-obzaloby-nezaznely/http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/254276-pul-roku-od-vybuchu-nagygate-pripad-se-rozvolnil-obzaloby-nezaznely/>).
- Marchal, Roland. (2011). Somali piracy: The local contexts of an international obsession. *Humanity: An International Journal of Human Rights, Humanitarianism, and Development*, 2(1): 31–50. DOI: 10.1353/hum.2011.0004
- Merton, Robert (2000 [1938]): *Studie ze sociologické teorie*. Praha: SLON.
- Ministerstvo vnitra ČR (2005): Lidé mají pocit, že korupční klima posiluje. *Korupční klima, komentář*. On-line (www.mvcr.cz/soubor/sem6-pdf.aspx).
- Naxera, Vladimír (2012): „Korupce a postkomunismus.“ *Středoevropské politické studie*, 14(2-3): 248–271.
- Nejvyšší soud (2013a): Rozhodnutí NS 3 Tcu 77/2013, 16. 7. 2013, On-line (http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0CFA7542A3467D18C1257BB10033E2FE?openDocument&Highlight=0,imunita).
- Nejvyšší soud (2013b): Rozhodnutí NS 3 Tcu 76/2013, 16. 7. 2013, on-line (http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E05696D3BE4C86A2C1257BB000505BFF?openDocument&Highlight=0http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E05696D3BE4C86A2C1257BB000505BFF?openDocument&Highlight=0,).
- Nissen, Sylke (2014): “The Eurobarometer and the process of European integration. Methodological foundations and weaknesses of the largest European survey.” *Quality & Quantity*, 48(2): 713–727.
- Novinky.cz (2005): SPECIÁL: Úplatkářská aféra Kořistka, 3. 1. 2005, on-line (<http://www.novinky.cz/specially/42195-special-uplatkarska-afera-koristka.html>).
- Novinky.cz (2010): Kauza Drobil: Přehledka starých známých praktik, 20. 12. 2010, on-line (<http://www.novinky.cz/domaci/220120-kauza-drobil-prehledka-starych-znamych-praktik.html>).
- Novinky.cz (2013): Ústavní právník: Propuštění exposlanců ODS je absurdní interpretace ústavy, 17. 7. 2013, on-line (<http://www.novinky.cz/domaci/307960-ustavni-pravnik-propusteni-exposlancu-ods-je-absurdni-interpretace-ustavy.html>).
- Novinky.cz (2014): Jana Nečasová dostala podmínku za zneužití vojenského zpravodajství, 30. 6. 2014, on-line (<http://www.novinky.cz/krimi/340865-jana-necasova-dostala-podminku-za-zneuzeni-vojenskeho-zpravodajstvi.html>).
- Nožina, Miroslav (2003): *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. Praha: Themis.
- OECD (2004): *Measures for Promoting Integrity and Preventing Corruption: How to Assess?*. GOV/PGC(2004)24. On-line (www.oecd.org/dataoecd/40/47/34406951.pdf).
- OECD (2010): *Corporate Governance: Accountability and Transparency – A Guide for State Ownership*. On-line (http://www.oecd-ilibrary.org/governance/accountability-and-transparency-a-guide-for-state-ownership_9789264056640-en).
- Parlamentnilisty.cz (2013a): Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111 263 osob, 29. 12. 2013, on-line (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>).

- Parlamentnilisty.cz (2013b): Pád vlády ve čtyřech dnech. Co se povedlo Janě Nagyové, 16. 6. 2013, on-line (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pad-vlady-ve-ctyrech-dnech-Co-se-povedlo-Jane-Nagyove-275886>).
- Parlamentnilisty.cz (2014): Komentátor se zlobí: Nevládnou nám zvolení zástupci, ale policajti, 1. 3. 2014, On-line (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Komentator-se-zlobi-Nevladnou-nam-zvoleni-zastupci-ale-policajti-305670>).
- Parlamentnilisty.cz: Pád vlády ve čtyřech dnech. Co se povedlo Janě Nagyové, 16. 6. 2013, on-line (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Pad-vlady-ve-ctyrech-dnech-Co-se-povedlo-Jane-Nagyove-275886>).
- Pashev, Konstantin. (2008): Cross-border VAT Fraud in an Enlarged Europe. In van Duyne, Peterus et al. (eds.). *European Crime Markets at Cross-roads. Extended and Extending Criminal Europe*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Pouliot, Vincent (2013): Methodology: Putting Practice Theory Into Practice. In Adler-Nissen, Rebecca (ed.): *Bourdieu in International Relations: Rethinking Key Concepts in IR*. Oxon: Routledge, 45–58.
- Rohwer, Anja (2009): “Measuring Corruption: A Comparison Between the Transparency International’s Corruption Perceptions Index and the World Bank’s Worldwide Governance Indicators.” CESifo DICE Report 3/2009. On-line (ideas.repec.org/a/ces/ifodic/v7y2009i3p42-52.html).
- Rose-Ackerman, Susan (1999): *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sartori, Giovanni (ed.) (1984): *Social Science Concepts: A Systematic Analysis*. Beverly Hills: Sage Publications.
- Shabu, Martin (2012). Že by v kauze předražených letadel Casa jela pouze Vlasta Parkanová?, Česká pozice, 27. 6. 2012, on-line (http://ceskapozice.lidovky.cz/ze-by-v-kauze-predrazenych-letadel-casa-jela-pouze-vlasta-parkanova-1fy-/tema.aspx?c=A120613_114550_pozice_69920).
- Shabu, Martin (2012). Že by v kauze předražených letadel Casa jela pouze Vlasta Parkanová?, Česká pozice, 27. 6. 2012, on-line (http://ceskapozice.lidovky.cz/ze-by-v-kauze-predrazenych-letadel-casa-jela-pouze-vlasta-parkanova-1fy-/tema.aspx?c=A120613_114550_pozice_69920).
- Schedler, Andreas (1999): Conceptualizing Accountability. In: Andreas Schedler, Larry Diamond a Marc F. Plattner (eds.): *The Self-Restraining State: Power and Accountability in New Democracies*. Boulder: Lynne Rienner, 13–28.
- Schloenhardt, Andreas (1999): “Organized crime and the business of migrant trafficking. An economic analysis.” *Crime, Law & Social Change*, 32 (3): 203–233. DOI: 10.1023/A:1008340427104
- Schmitter, Philippe C. a Terry Lynn Karl (1991): “What Democracy Is... and Is Not.” *Journal of Democracy* 2(3): 75–88. DOI: 10.1353/jod.1991.0033
- Snyder, Richard a Duran-Martinez, Angelica. (2009). „Does illegality breed violence? Drug trafficking and state-sponsored protection rackets.“ *Crime, law and social change* 52(3): 253–273.
- Spurný, Jaroslav (2014): Proč byl Martin Barták osvobozen? *Respekt.ihned.cz*, 14. 5. 2014, on-line (<http://respekt.ihned.cz/c1-62181770-proc-by-l-martin-bartak-osvobozen>).
- Sung, Hung-en (2004): “State Failure, Economic Failure, and Predatory Organized Crime; A Comparative Analysis.” *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41(2): 111–129. DOI: 10.1177/0022427803257253
- Svěrák, Antonín (1997): *Democratic Control of Armed Forces and the Share of the Civilians in the Management of the Department of Defence, including their Preparation for the Exercising of their Functions in Stabilised Democratic States in Europe (Germany, UK, Norway, Austria) and in the Czech Republic. Final Report*, on-line (www.nato.int/acad/fellow/95-97/sverak.pdf).

- Svolik, Milan W. (2012): *The politics of authoritarian rule*. New York: Cambridge University Press.
- Syrovátka, Tomáš (2009): Politici a lobbisté ČEZ se „náhodně“ sešli na dovolené, *zpravy.idnes.cz* 28. 7. 2009, on-line (http://zpravy.idnes.cz/politici-a-lobbiste-cez-se-nahodne-sesli-na-dovolene-fhr-domaci.aspx?c=A090727_230056_domaci_anv).
- Šmíd, Tomáš a Petr Kupka (2011): *Český organizovaný zločin. Od vyděračů ke korupčním sítím*. Brno: Muni Press.
- Thompson, Dennis F. (1995): *Ethics in Congress: From Individual to Institutional Corruption*. Washington: The Brookings Institution.
- Thompson, Theresa a Anwar Shah (2005): “Transparency International’s Corruption Perceptions Index: Whose Perceptions Are They Anyway?” World Bank. Discussion Draft. On-line (<http://siteresources.worldbank.org/INTWBIGOVANTCOR/Resources/TransparencyInternationalCorruptionIndex.pdf>).
- Tilly, Charles (1985): *War Making and State Making as Organized Crime*. In: Evans, Peter (ed.): *Bringing the State Back*. Cambridge: Cambridge University Press, 169–187.
- Transparency International (2014a): *Corruption Perceptions Index*. On-line (<http://www.transparency.org/research/cpi/overview>).
- Transparency International (2014b): *Czech Republic. Corruption measurement tools*. On-line (http://www.transparency.org/country#CZE_DataResearch).
- Transparency International (2014c): *Czech Republic. Public Opinion*. On-line (http://www.transparency.org/country#CZE_PublicOpinion).
- Transparency International (2014d): *Czech Republic. Global Corruption Barometer*. On-line (http://www.transparency.org/gcb2013/country/?country=czech_republic).
- Tvnova.cz (2014): *Kauza věčkářských půjček končí: Bárta a Škárka osvobozeni*, 21. 1. 2014, on-line (<http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/domaci/kauza-veckarskych-pujcek-konci-barta-a-skarka-osvobozeni.html>).
- Týden.cz (2013): *Rittig i Janoušek "vyhlížeji" předvolání od policie, ta zve Tomana*, 21. 6. 2013, on-line (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/krimi/rittig-i-janousek-vyhlyzeji-predvolani-od-policie-ta-zve-tomana_274268.html?showTab=diskutovane#.VEPYHhbmsjo).
- Tyden.cz: *Kauza Opencard*, on-line (<http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/kauza-opencard/>).
- Walach, Václav (2014). „Bezpečnost jako konec demokracie? Ke kritice rovnováhy svobody a bezpečnosti.“ In *Kolektiv autorů. Sborník konference Demokracie jako hodnota a problém II*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014, 302–310.
- Warren, Mark E. (2005): „Democracy against Corruption. Conference on the Quality of Government.“ Quality of Government Institute, University of Göteborg, November 17–19, 2005. On-line (http://www.politics.ubc.ca/fileadmin/user_upload/poli_sci/Faculty/warren/Democracy_Against_Corruption_Warren_QOG_Conference_11-17-05.pdf).
- Wiki.idnes.cz (2014a): *Martin Barták*, on-line (<http://wiki.idnes.cz/martin-bartak-0dd-/politici.aspx?klic=455054>).
- Wiki.idnes.cz (2014b): *Vojenské zpravodajství*, on-line (<http://wiki.idnes.cz/vojenske-zpravodajstvi-0w3-/firmy.aspx?klic=473439>).
- Wilhelm, Paul G. (2002): “International Validation of the Corruption Perceptions Index: Implications for Business Ethics and Entrepreneurship Education.” *Journal of Business Ethics*, 35(3): 177–189. DOI: 10.1023/A:1013882225402
- Wilson, Eric (2009): *Deconstructing the Shadows*. In: Eric Wilson a Tim Lidnsey (eds.): *Government of the Shadows: Parapolitics and Criminal Sovereignty*. New York: Pluto Press, 13–51.

- Woodiwiss, Michael (2001): *Organized Crime and American Power: A History*. Toronto: University of Toronto Press.
- Woodiwiss, Michael a Dick Hobbs (2009): „Organized Evil and the Atlantic Alliance Moral Panics and the Rhetoric of Organized Crime Policing in America and Britain.“ *British Journal of Criminology* 49 (1): 106-128.
- Young, Jock (2003): „Merton with energy, Katz with structure: The sociology of vindictiveness and the criminology of transgression.“ *Theoretical Criminology*, 7(3): 388–414. DOI: 10.1177/13624806030073007
- Zpravy.aktualne.cz (2013): Policie zkoumá vazby Rittiga a Janouška na státní firmy, 21. 6. 2013, on-line (<http://zpravy.aktualne.cz/domaci/policie-zkouma-vazby-rittiga-a-janouska-na-statni-firmy/r~i:article:783205/>).
- Zpravy.idnes.cz (2005a): Cesta Grossové od servírky k podnikatelce, 21. 2. 2005, on-line (http://zpravy.idnes.cz/domaci.aspx?r=domaci&c=A050221_114114_domaci_mhk.).
- Zpravy.idnes.cz (2013): Jsou trafiky obchod, nebo korupce? hádá se policie s politiky, 14. 6. 2013, on-line (http://zpravy.idnes.cz/kde-konci-politicky-obchod-a-kde-zacina-korupce-fq8-/domaci.aspx?c=A130614_153325_domaci_cen.).
- Zpravy.idnes.cz (2014a): MF DNES: Nečas věděl o nelegálním špehování úředníků, tvrdí policie, 20. 5. 2014, on-line (http://zpravy.idnes.cz/necas-vedel-o-nelegalnim-spehovani-svych-uredniku-tvrdi-police-p8m-/domaci.aspx?c=A140519_210039_domaci_zt.).
- Zpravy.idnes.cz (2014b): Kauza justiční mafie se chýlí ke konci, znesvářené strany se dohodly, 25. 9. 2014, on-line (http://zpravy.idnes.cz/kauza-justicni-mafie-zrejme-konci-smirem-fpf-/domaci.aspx?c=A140925_113038_domaci_jj.).
- Zpravy.idnes.cz: DOKUMENT: Rozhodnutí Nejvyššího soudu o imunitě exposlanců, 19. 7. 2013, on-line (http://zpravy.idnes.cz/rozhodnuti-nejvyssiho-soudu-o-propusteni-poslancu-z-vazby-kvuli-imuniteti-/domaci.aspx?c=A130719_122546_domaci_skr.).
- Zpravy.idnes.cz: Kde vzal premiér peníze na byt?, 2005, on-line (http://zpravy.idnes.cz/domaci.aspx?y=domaci/gross_bytt.htm.).
- Zpravy.idnes.cz: Politici a lobbisté ČEZ se „náhodně“ sešli na dovolené, 28. 7. 2009, on-line (http://zpravy.idnes.cz/politici-a-lobbiste-cez-se-nahodne-sesli-na-dovolene-fhr-/domaci.aspx?c=A090727_230056_domaci_anv.).

The Nagygate Scandal Between Corruption and Organized Crime: Corruption Networks and Their Possible Influence on the Quality of Democracy in the Czech Republic

SUMMARY

Democracy as an institutional setting and a set of norms and ideals has been the subject of research for decades, even centuries. It has been studied from every possible angle with a wide spectrum of implications for practical policies as well as theoretical discussion. Lately, with new security threats, the once answered questions have been reopened, with the highest relevancy for everyday life and the stability of democratic regimes. In this context, the activities of organized crime stand on the frontline as a burning problem that has the capacity to paralyze society and the entire political system entirely.

The paper addresses the question of what sort of influence organized crime may have on democratic

performance in the Czech Republic and which elements (if any) are endangered the most. Due to the rise of asymmetrical threats, the authors try to interpret the existing link between organized crime as an example of socially pathological activity and corruption as a reviled but by many accepted form of behaviour on the one hand and democratic performance on the other. Organized crime is narrowly interpreted in terms of corruption networks which disrupt the existing mainstream notion of both concepts (organized crime; corruption). The influence of corruption networks is further demonstrated with respect to corruption scandals from the last ten years and interpreted with regard to the widely discussed case of “Nagygate”, which is analysed according to the framework of possible harms defined by Michael Maltz. The paper does not define corruption or organized crime in terms of legal norms, but rather as concepts referring to transgressive acts. In other words, behaviour that involves the violation of moral or social boundaries that do not have to be legally codified.

The authors frame the paper as an explorative case study of the Czech Republic after accession to the European Union in 2004. It analyses major corruption scandals in the period from 2004 to 2014 with specific attention paid to the scandal surrounding the then Prime Minister Petr Nečas and his mistress and Managing Director of the Section of the Prime Minister, Jana Nagyová.

The paper is divided into three sections defining the backbone of the analysis. The first part is devoted to applied theoretical concepts, their defence, and means of application. They help to identify and to analyse transgressive behaviour as a possible example of organized criminal activity and its transformation in recent years. It is used as a reference point needed in order to identify actions that act as an independent variable in the relation organized crime – democracy. Here, democracy stands as the dependent variable, the one being affected and/or modified. The effect itself is interpreted throughout the analytical framework defined by Michael Maltz, covering the actual causal chain between the independent and dependent parts of the studied relation.

The second part of the paper is devoted to an empirical analysis of the most important political corruption scandals in the Czech Republic, with a broad discussion about their relevance to democratic performance in the country. The paper briefly analysis the scandals and confronts them with indicators of corruption that are based on the findings of the Transparency International and Eurobarometer surveys. The results show that the situation in the Czech Republic is alarming and that serious issues of trust exist with respect to how ordinary citizens view parliament, political parties, the judicial system, and the police.

The general conclusion from the second part of the paper is examined in detail in the third part, in which scandals surrounding Prime Minister Nečas; the Head of the Prime Minister's office, Jana Nagyová; the secret services; and the influential lobbyists Ivo Rittig and Roman Janoušek are reviewed. The authors identify three branches of corrupt activities and analyse them separately. Each of the branches is interpreted throughout the analytical framework of Michael Maltz and the negative/positive effects of these activities are then summarized. The results show that transgressive behaviour has mostly, but not exclusively, negative impacts that cover a loss of trust, injustice, the weakness of the political system, and the overall degeneration of democratic regime. The analysis, however, also identifies a positive effect in that the identification and prosecution of corruption can lead to greater socialization and a clearer demarcation of the boundaries of transgressive behaviour.

The overall conclusion of the paper is that concepts of democratization, organized crime, and corruption are often mistakenly understood as having a mutually exclusive nature, as standalone concepts with clearly defined boundaries. However, such a perspective ignores situations where democratic institutions are not simply the victims of acts that would fall under the heading of “corruption” and/or “organised crime”. On the contrary, these institutions may be themselves the *source* of such activities. The paper further emphasizes that the traditionally defined concepts of organized crime and corruption are

often not accepted by the actors of transgressive behaviour, who try to reformulate them as everyday norms of political or entrepreneurial activity. This reflects the fact that the traditional concepts are too closely tied to the language of (il)legality and thus unable to capture behaviour which is not “criminal” yet is widely taken as socially condemnable. Such inflexibility precludes adequate description and explanation of social reality, which might be far more complex in terms of the possible social harm to the overall performance of democratic institutions.